

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

Удзельнікам XII Нацыянальнага фестывалю беларускай песні і паэзіі

Дарагія сябры!
Прыміце сардэчныя віншаванні з нагоды адкрыцця XII Нацыянальнага фестывалю беларускай песні і паэзіі. Нездарма кажуць, што без песні няма народа. Яна ўяўляе сабой люстэрка жыцця, універсальную мову мастацтва, якая звязвае паміж сабой мінулае, сучаснасць і будучыню, увасабляе свет чалавечай душы, спадзяванні і пачуцці людзей. З простых кранальных радкоў і мелодый складаецца паэтычны вобраз нашай Радзімы.

Фестываль годна выконвае пачэсную місію захавання і развіцця традыцый беларускай песні і паэтычнага слова, прадстаўляе лепшыя ўзоры айчыннага музычнага мастацтва, адкрывае новыя творчыя імёны. Сёлета ён праходзіць пад знакам святкавання 130-гадовага юбілею Янкі Купалы і Якуба Коласа, што надае фестывальным мерапрыемствам асабліва высокае гучанне, заклікае нашых сучаснікаў да працягу традыцый вялікіх песняроў.

Упэўнены, што фестываль стане сапраўдным святам нацыянальнай культуры, падорыць шмат адкрыццяў і прыемных сустрэч з таленавітымі людзьмі, якімі так багата Беларусь. Жадаю вам моцнага здароўя, невычэрпнага натхнення, поспехаў, шчасця і дабрабыту.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр ЛУКАШЭНКА
8 чэрвеня 2012 года

ПАЭТЫЧНЫ ВОБРАЗ НАШАЙ ПЕСНІ

ТРИ ДНИ В РЕЖИМЕ NON-STOP

ЦІ ПАТРЭБНА ІНІЦЫЯТЫВА ДЛЯ "БЕРАГІНІ"?

С. 10 — 11

**У Паставах,
што на
Віцебшчыне,
другі дзень
віруе юбілейны
XV Міжнародны
фестываль
народнай музыкі
"Звіняць
цымбалы
і гармонік".**

АД АВАНГАРДА ДА CONTEMPORARY ART

С. 12

С. 13

Статут вярнуўся ў Беларусь

У чацвер на Беларусь афіцыйна была вернута ўнікальная гісторыка-культурная каштоўнасць — рэдкі экзэмпляр Статута Вялікага Княства Літоўскага 1588 года. Адметнасць дадзенай падзеі ў тым, што ў зборы сродкаў на гэты ўнікальны прадмет удзельнічала літаральна ўся краіна, а таксама прадстаўнікі беларускай дыяспары за мяжой.

Як адзначыў міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка пад час прэзентацыі Статута ў сценах Нацыянальнага гістарычнага музея краіны, такі пазітыўны прэцэдэнт з'яўляецца надзвычай важнай падзеяй для

захавання ды папулярнага гісторыі і культуры нашай краіны. "Вельмі важна, што мы захоўваем нашу духоўную спадчыну, аднаўляем замкі, узведзеныя нашымі продкамі. Пры гэтым не менш важна, каб у гэтых старадаўніх мурах знаходзіліся духоўныя сімвалы нашай нацыі, якімі і з'яўляюцца "Біблія" Францыска Скарыны, Статут Вялікага Княства", — падкрэсліў міністр культуры. Па яго словах, вернутая на Беларусь кніга сведчыць пра ўзровень развіцця нацыі ў XVI ст. і, разам з тым, паказвае, што сёння наша грамадства мае высокую свядомасць і разуменне неабходнасці вяртання гісторыка-культурных каштоўнасцей на Радзіму.

Акрамя таго, Павел Латушка паведаміў, што дзяржава таксама займаецца праблемай вяртання нашай спадчы-

ны. У прыватнасці, у 2011 — 2012 гадах з дзяржаўнага бюджэту прадугледжана каля Br10 млрд. для рэспубліканскіх музеяў сістэмы Міністэрства культуры на вяртанне гісторыка-культурных каштоўнасцей у Беларусь. Так, сёлета набыты чатыры спуцкія паясы, якія будуць захоўвацца ў Нясвіжскім палацы. Да таго ж, цягам апошніх чатырох гадоў Нацыянальны гістарычны музей набыў 179 унікальных гісторыка-культурных каштоўнасцей, што цяпер знаходзяцца ў яго калекцыі. У бліжэйшы час, дзякуючы падтрымцы аднаго з найбуйнейшых беларускіх банкаў, плануецца дэманстрацыя твораў мастакоў "Парыжскай школы" — ураджэнцаў беларускіх земляў.

Міністр культуры асабіста падзякаваў старшыню Федэральнай нацыянальнай культурнай аўтаноміі "Беларусы Расіі" Валерыю Казакову, дзякуючы якому была вернута не адна каштоўнасць, а таксама знойдзена прыватная кампанія, што ўнесла істотны ўклад у справу вяртання Статута на Беларусь.

У сваю чаргу, Аляксей Бацуюкоў, дырэктар Музея гісторыі Магілёва, падзякаваў усім тым, хто адгукнуўся на ініцыятыву і паведаміў, што дадзена кніга, як і планавалася, будзе знаходзіцца ў Магілёве. Пры гэтым, па словах аднаго з ініцыятараў вяртання Статута, зараз аператыўна вядзецца праца па яго годным прадстаўленні ў пастаяннай экспазіцыі Музея гісторыі горада.

К.А.

Фота Юрыя ІВАНОВА

Прэтэндэнты на статус "нацыянальны"

Неўзабаве ў нашай краіне могуць распачацца здымкі нацыянальнай і, што немалаважна, канкурэнтаздольнай мастацкай карціны. Пра гэта засведчылі шматлікія заяўкі, якія прыняла Міністэрства культуры нашай краіны для ўдзелу ў Адкрытым рэспубліканскім конкурсе на вытворчасць нацыянальных фільмаў і фільмаў па сацыяльна-творчых заках.

У прыватнасці, на конкурс падзена 61 заяўка, з якіх у выніку адбору да ўдзелу дапушчаны амаль 60 кінапраектаў ад 15 дзяржаўных і прыватных арганізацый кінема-

таграфіі краіны. Сярод прэтэндэнтаў на перамогу — 23 ігравыя, 10 анімацыйныя і 27 неігравых кінапраектаў. У конкурсе ўдзельнічаюць і сумесныя праекты, у тым ліку — кінастудыі "Беларусьфільм" і нацыянальных тэлеканалаў. З прапановай вытворчасці ігравога фільма выступіў таксама і "Белвідэацэнтр". На ганаровае званне нацыянальнага прэтэндуюць 6 кінапраектаў, яшчэ столькі ж — на дебют.

Трэба адзначыць, што пры правядзенні конкурсу працуе кампетэнтная камісія, якая вызначае пераможцаў. У яе склад уваходзяць прадзюсары, сцэнарысты, рэжысёры, акцёры, рэдактары, кіназнаўцы і мастацтвазнаўцы, прадстаўнікі тэлеканалаў і кінавідэапракату,

дзяржаўных і прыватных вытворцаў кінапрадукцыі, грамадскіх арганізацый, прадстаўнікі міністэрстваў культуры, інфармацыі і фінансаў.

Сярод найбольш важных крытэрыяў ацэнкі фільмаў будзе ўлічвацца выкарыстанне арыгінальных творчых ідэй і задумак, мастацкая якасць літаратурнага сцэнарыя, а таксама сацыяльная значнасць кінапраекта ды стварэнне прывабнага іміджа Беларусі. Акрамя таго, камісіяй разглядаюцца і мяркуемыя мерапрыемствы па прасоўванні кінастужкі, у тым ліку за межамі Беларусі.

Да слова, вынікі конкурсу будуць абвешчаны вельмі хутка!

Ул. інф.

Рэкордныя сем дыпламаў

Кнігавыдаўцы Беларусі пабілі ўсе рэкорды IX Міжнароднага конкурсу "Мастацтва кнігі" дзяржаў — удзельніц СНД, якія адбыўся ў Астане напрыканцы мая: атрымалі сем дыпламаў, у тым ліку і Гран-пры.

У мерапрыемстве прымалі ўдзел Азербайджан, Армения, Беларусь, Казахстан, Кыргызстан, Малдова, Расія, Таджыкістан, Узбекістан і Украіна. Агулам краіны прадставілі 121 выданне. Нашы кнігавыдаўцы ўдзельнічалі ў конкурсе дзевяты раз, прапанаваўшы журы кнігі па ўсіх сямі намінацыях: "Гран-пры", "Арткніга", "Мая краіна", "Кніга — для дзяцей і

юнацтва", "Адрукавана ў Садружнасці", "Садружнасць", "Культура. Навука. Адукацыя".

Кансультант упраўлення выдавецкай дзейнасці і кніжнага гандлю Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь Валерыя Рагалевіч паведамілае "К", што наш конкурсны ўнёсак — 23 высакаякасныя кнігі, 13 з іх выпушчаны дзяржаўнымі выдавецтвамі "Беларусь", "Беларуская Энцыклапедыя імя П.Броўкі", "Мастацкая літаратура", "Выдавецкі дом "Беларуская навука", а таксама — ААТ "Паліграфкамбінат імя Якуба Коласа", РВУ "Літаратура і мастацтва".

Гран-пры (дыплом пераможцы) атрымала кніга "Дзмітрый Струкаў. Альбом рысункаў 1864 — 1867" з серыі "Энцык-

лапедыя рарытэтаў". У намінацыі "Садружнасць" дыплом I ступені прысуджаны выданню "Жывая вера. Ветка", а два спецыяльныя дыпламы — фотакнізе "20 гадоў СНД" і фотаальбому "Казахстан". У намінацыі "Арт-кніга" дыплом II ступені атрымаў альбом "Валянцін Губараў. Важна ўсё". Дыплом II ступені ў намінацыі "Адрукавана ў Садружнасці" атрымала кніга "Житие блаженной Ефросинии, игуменьи монастыря Вседержителя Святого Спаса во граде Полоцке". Фотаальбому "Мінск — горад і людзі" прысуджаны дыплом II ступені ў намінацыі "Мая краіна".

Па словах Валерыя Рагалевіча, галоўная адметнасць уганараваных на конкурс беларускіх выданняў — у духоўнасці іх зместу і высокай паліграфічнай якасці кніжнай формы.

Наш кар.

"Офіс" у Кішынёве

скіх глядачоў спектакль "Офіс" паводле Інгрыд Лаўзунд у пастаноўцы Кацярыны Аверкавай. Фінансавая падтрымка гастролей трупы ажыццяўляецца за кошт сродкаў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

Як распавялі "К" у Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы, у праграму форуму пастаноўка была абрана экспертным саветам фэсту, які з кастрычніка 2010-га па красавік 2011 года праглядаў спектаклі, пастаўленыя маладымі рэжысёрамі ў краінах СНД,

Балтыі і Грузіі. З ліку 61 спектакля экспертны савет адабраў 12 найлепшых, у тым ліку — "Офіс" купалаўцаў. Нагадаем, гэтая пастаноўка — уладальніца Гран-пры VI Міжнароднага маладзёжнага тэатральнага форуму "M.ort.kontakt-2011".

Па выніках сёлетняга форуму ў Кішынёве спектакль-пераможца прыме ўдзел у Міжнародным тэатральным фестывалі імя А.П. Чэхава, які адбудзецца ў 2013 годзе ў Маскве.

Ю.Ч.

3 5 па 13 чэрвеня ў сталіцы Малдовы праходзіць Маладзёжны тэатральны форум. Мерапрыемства ладзіцца пад эгідай і пры ўдзеле Міждзяржаўнага фонду гуманітарнага супрацоўніцтва дзяржаў — удзельніц СНД.

Беларусь на гэтым тэатральным форуме прадстаўляе Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы. 10 чэрвеня на сцэне Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра імя А.П. Чэхава купалаўцы прадставяць на суд маладзё-

Прывітальны адрас Кіраўніка дзяржавы Аляксандра Лукашэнкі чытаў у Гродне віцэ-прэм'ер Анатоль Тозік.

Фота Андрэя СПРЫНЧАНА

Мастак і горад

7 чэрвеня на плошчы Якуба Коласа адкрылася выстаўка рэпрадукцый карцін Марка Шагала, прысвечаная 125-годдзю з дня нараджэння мастака. Праект мае назву "Мастак і горад".

Для глядачоў гэта магчымасць знаёміцца з творчасцю мэтра сусветнага мастацтва, не выпраўляючыся ў далёкую вандроўку (у Беларусь жывапісных твораў Шагала няма) і нават не гартаючы альбома рэпрадукцый. Дастаткова прыйсці на плошчу: бігборды з рэпрадукцыямі будуць тут знаходзіцца да сярэдзіны верасня. Да

рэалізацыі праекта спрычыніліся ўпраўленне культуры Мінгарвыканкама, Музей сучаснага выяўленчага мастацтва, міжнародны сацыяльна-эканамічны фонд, Пасольства Францыі ў Беларусі. Прадстаўнікі згаданых устаноў і арганізацый прысутнічалі на вернісажы і звярталіся да глядачоў з прывітальнымі словамі. Афіцыйную частку дапоўніла тэатралізаваная дзея па матывах карцін Марка Шагала.

"Мастак і горад" — гэта не толькі выстаўка, але яшчэ і дзіцячы пленэр з адкрыццём арт-галерэі ды запланаваная прэзентацыя ляльчанага спектакля пра жыццё і творчасць майстра.

Фота Юрыя ІВАНОВА

Што на Шагалаўскіх?

9 — 10 чэрвеня ў Віцебску пройдзе традыцыйная навуковая канферэнцыя "Міжнародныя Шагалаўскія чытанні".

Па словах дырэктара музея Марка Шагала Людмілы Хмяльніцкай, у мерапрыемстве, дваццаць другім па ліку, прымуць удзел даследчыкі з Беларусі, Расіі, Германіі і Латвіі. У цэнтры ўвагі навукоўцаў — пытанні, звязаныя з жыццём і творчасцю сьліннага мастака, а таксама гісторыя Віцебскага народнага мастацкага вучылішча.

Як адзначыла Людміла Хмяльніцкая, цікавае да апошняй тэмы — невыпадковая, паколькі ля вытокаў названай навуковай установы стаяў у свой час Марк Шагал. Да таго ж, цяпер у Віцебску распачынаецца праца па стварэнні но-

вага музея, прысвечанага гісторыі вучылішча. Летась Віцебскаму музею "Цэнтр сучаснага мастацтва" быў перададзены будынак, які захаваўся да нашых дзён, дзе ў 1918 — 1923 гадах месцілася навуковая ўстанова і жылі яе знакамітыя выкладчыкі. З сёлетніх Шагалаўскіх чытанняў, па словах Людмілы Хмяльніцкай, і распачнецца збор матэрыялаў для экспазіцыі будучага музея.

А адкрыецца навуковая канферэнцыя выстаўкай "Гісторыя Віцебскага народнага мастацкага вучылішча. 1918 — 1923". На ёй наведвальнікі змогуць убачыць дзясяткі ўнікальных дакументаў з фонду Дзяржаўнага архіва Віцебскай вобласці, Віцебскага абласнога краязнаўчага музея, Цэнтра сучаснага мастацтва і Музея Марка Шагала.

Ю.Ч.

"Крутакопы з цэнтра Еўропы"

Нацыянальная кінастудыя "Беларусьфільм" распачала здымкі фільма "Кіндэр-Вілейскі прывід" паводле навелы Аскара Уайльда "Кентэвільскі прывід". Жанр фільма — сямейнае фэнтазі.

Мы звярнуліся да рэжысёра "Кіндэр-Вілейскага прывіду" Алены Туравай з просьбай патлумачыць, якім чынам англійскі сюжэт будзе адаптавацца да беларускай рэалістычнасці.

— Такой праблемы не існуе, — адказала Алена Віктараўна, — бо і там, і там — Еўропа. Героі карціны — падлеткі з Вілейскага раёна, гэтыя шукальнікі прыгод і скарбаў. У іх нават ёсць песня: "Мы — крутакопы з цэнтра Еўропы..."

Перакладаць літаратуру на мову кіно, друкаванае слова на відэаэраг увогуле складана, тым больш калі гаворка ідзе пра такога бліскучага стыліста, як Аскар Уайльд. Мы імкнёмся захаваць у фільме ягоны гумар. Дасціпныя афарызмы Уайльда ўвашлі ў наш побыт, сталі, так бы мовіць, фальклорам, і многія паўтараюць іх, не ведаючы імені аўтара. Крылатыя фразы Уайльда будуць і ў нашай стужцы: яны прагучаць з вуснаў прадстаўніка старэйшага пакалення — бабулі Клаўдзіі.

Гэты фільм — пра стасункі пакаленняў, пра тое, што трэба шукаць параўменне, што галоўнае ў жыцці — не грошы ці якіясьці матэрыяльныя даброты, а дабрыня і сярбосце...

Прэм'ера карціны запланавана на май наступнага года.

Фестываль, які з'ядноўвае ўсіх нас!

Якім застанеца ў гісторыі IX Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур? Падрабязна пра падзеі ў Гродне — на стар. 7 — 9.

Пад час шэсця ўдзельнікаў форуму.

Дзелавы эфект

“Інтэрмузей-2012”: здабыткі беларускіх прафесіяналаў

31 па 5 чэрвеня ў Маскве прайшоў чарговы Міжнародны фестываль музеяў “Інтэрмузей-2012”, у якім удзельнічалі прадстаўнікі звыш 200 музейных устаноў з 9 краін Садружнасці Незалежных Дзяржаў. Пра вынікі гэтага знакавага мерапрыемства “К” распавяла намеснік начальніка ўпраўлення ўстановаў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Святлана ГАЎРЫЛАВА.

устаноў з краін СНД? Якую ацэнку дзейнасці нашых музейшчыкаў далі іхнія калегі?

— На “Інтэрмузей-2012” мы атрымалі самыя станоўчыя водгукі ад нашых калег з краін Садружнасці. І ўсе спецыялісты адзначалі высокі ўзровень беларускіх музейшчыкаў. У якасці прыкладу — толькі адзін факт. У рамках фестывалю, як вядома, адбыліся два міжнародныя конкурсы. Дык вось, у адным з іх, конкурсе музеяў краін СНД “Прастора культуры — прастора даверу”, беларускія музеі прынялі не толькі самы чыны ўдзел, але і заваявалі І месца! Праект Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка кампетэнтнае журы ацаніла самымі высокімі баламі і ўзнагародзіла беларусаў, акрамя дыплама І ступені, грашовай прэміяй у 500 тысяч расійскіх рублёў. Праект меў назву “Музеефікацыя комплексу на-сценнага жывапісу XII — XIX стагоддзяў Спаса-Праабражэнскага храма ў Полацку”. Аўтары праекта — дырэктар музея Тамара Джумантаева, навуковы супрацоўнік Аксана Шафран, Алеся Якімовіч і Віталь Гаўрылаў.

Дарчы, дыпламантамі гэтага конкурсу сталі таксама і іншыя беларускія музеі: Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры і Нацыянальны гісторыка-культурны музей-запаведнік “Нясвіж”. Напрыклад, сайт апошняга названага музея быў высока адзначаны спецыялістамі, што ўваходзілі ў склад журы конкурсу.

— Якія, на ваш погляд, **найбольшыя здабыткі і вынікі фестывалю? У якіх мерапрыемствах найбольш карысна было паўдзельнічаць музейшчыкам Беларусі?**

— Найбольш важна нам было паўдзельнічаць у дзелавой праграме фестывалю. У яе рамках ладзіліся шматлікія мультымедыійныя прэзентацыі, слухаліся даклады вядомых экспертаў і музейных менеджараў з Еўропы і Аўстраліі, адбываліся “круільныя сталы”, цікавыя майстар-класы і многае іншае.

Таксама вельмі важна, што сёлета ў міжнародным форуме прынялі ўдзел многія маладыя беларускія супрацоўнікі музеяў, у тым ліку — з рэгіёнаў. Зразумела, падобныя мерапрыемствы даюць магчымасць не толькі ўбачыць, якімі клопатамі жывуць нашы калегі з іншых музеяў краін СНД, але і пазнаёміцца з асноўнымі тэндэнцыямі развіцця музейнай справы ў свеце.

Карысны вынік фестывалю для Беларусі і ў тым, што нам удалося не толькі аднавіць усе старыя сувязі з музеямі краін СНД, але і завязаць шматлікія новыя кантакты. У прыватнасці, на айчынным музейным форуме мы запрасілі замежных гасцей. У тым ліку — незалежнага кансультанта, менеджара па праектах Катрын Хіеке з Берліна са сваёй прэзентацыяй “Музеі і культуры турывам у Германіі”, дырэктара па развіцці Бьёрна Стэнверса (Нідэрланды) з прэзентацыяй “Музеі і культуры турывам у Амстэрдаме” ды іншых. Таксама зразумела, што многія цікавыя напрацоўкі, якія былі выкарыстаны пры правядзенні “Інтэрмузея-2012”, будуць, натуральна, узяты намі на ўзбраенне пры арганізацыі музейнага форуму ў Гродне...

Распытваў **Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ**

Рэпартаж з радзімы Купалы

Шукаць Вязынку па аўтанавігатары?

...Дарога з Мінска ў Вязынку па Маладзечанскай шашы Р28 міма Ждановічаў, Ратамкі. Да павароту на Вязынку — прыкладна трыццаць кіламетраў, а далей трапляеш у лясную засень і серпанцінавая дарога вядзе ў казку...

На новым драўляным мастку цераз рэчку Вязынку я сустрэў невялікага мужчыну, што шыбаваў у бок філіяла Літаратурнага музея Янкі Купалы.

— У музей?
Мінак не здзіўіўся пытанню:
— Не, спяшаюся на электрычку, а ў музей быў неаднойчы.

Убачыў у маіх руках фотаапарат і запытаўся:
— 3 газеты?

І, не дачакаўшыся адказу, прадоўжыў:
— Вось так, як зараз, я сустрэў тут хлопца, які распавёў, што пад час марскога круізу ўдзельнічаў у віктарыне і не змог адказаць, якое ж сапраўднае прозвішча ў Купалы. “Каб ведаў, — сказаў хлопец, — атрымаў бы прыв. Спецыяльна прыехаў у музей па адказ”, — гаварлівы мінак усміхнуўся. — Цікавая гісторыя? Дару тваёй газеце.

І хутка пакрочыў далей, ветліва махнуўшы рукой:

— А то на электрычку спазнюся!..

А вось і яна — казка. Старасвецкія дрэвы, птушыны стей... Нядаўна прыязджалі з Мінска арнітолагі і склалі атлас рэдкіх птушак, сярод якіх — рознакаляровыя дзятлы, аранжавая качка.

Вось і дом на берэзе стаўка.

— Тут 25 чэрвеня (7 ліпеня па новым стылі) 1882 года ў Дамяніка і Бянігны Луцвічаў нарадзіўся сын, якога назвалі Іванам. У Луцвічаў быў свой герб — “Навіна”. Іхні род пачынаўся з XVII стагоддзя ад Станіслава. І запісалі Івана шляхцічам, але пацвярджэння на зямельнае ўладанне не аказалася: Луцвічы арандавалі зямлю ў мясцовага памешчыка Замжыцкага... — Ірына Трутнева, загадчык філіяла Музея Янкі Купалы, вядзе экскурсію. Наведвальнікі — сям’я Разумоўскіх: Пётр, Ірына і дачка Лізавета. Яны прыехалі з Астравыцкага гарадка. Пётр паскардзіўся:

— Ледзь знайшлі соды дарогу. Ехалі па старым шляху на Радашковічы. На шашы — ніводнага ўказальніка...
Усё правільна. І мне давалося звяртацца са стадарожніковым навігатарам, у памяці якога — дзве Вязынкі: адна — у Вілейскім раёне, другая — у Маладзечанскім.

Разумоўскіх, лічы, прывезла ў музей дачка Ліза, вучаніца 5 класа Астравыцка-гарадоцкай сярэдняй школы:

— Мая настаўніца, Дзіна Уладзіміраўна, шмат распавядала пра Янку Купалу. Мы збіраліся класам прыехаць у Вязынку на экскурсію...

— Калі даведалася, — у размову ўступіла мама, — сказала мужу, што няблага было б прыехаць соды ўсёй сям’ёй...

— У нас штогод бывае па 5 — 7 тысяч наведвальнікаў, — распавядае Ірына Уладзіміраўна. — Раней, за савецкім часам (а я працую тут дваццаць шосты год), пры-

язджалі з усяго Саюза — больш за сто тысяч чалавек. Наш міністр культуры быў тут нядаўна, але не з афіцыйным візітам. Павел Паўлавіч сказаў, што трэба павялічыць колькасць наведвальнікаў. Мы не супраць! Так, указальнікі на дарогах да нас варта паставіць, рэкламу ўдасканаліць, Інтэрнэт правесці. Буклет ёсць невялікі, але, і пры дадаткова заказаным накладзе асобнікаў, усім ахвотным не хапае... А экспазіцыю мы абнавілі (яе аўтары — навуковы супрацоўнік аддзела навукова-экспазіцыйнай і выставачнай работы Марыя Бартова і мастак Геннадзь Чысты): гэта постары з сучаснай падсветкай. У ранейшай экспазіцыі — прадметы XIX стагоддзя...

20 гектараў займае сядзіба. Дарожкі расчышчаны, трава скошана, кветнікі, якім і горад пазайздросціць, — пра ўсё гэта дбаюць супрацоўнікі, шмат у чым — энтузіясты: ужо вядомая нам Ірына Трутнева, а таксама — навуковы супрацоўнік Лілія Нарко, касір Тамара Салагубава, даглядчык Тамара Бізюк, прыбіральшчыца

Клаўдзія Гаўрыленка, рабочы Фёдар Карповіч і два дворнікі — Марына Румянцава ды Вікенцій Дварэцкі. Дзякуй вам за тое, што спадчына Песняра захоўваецца ўзорна!..

...Падалося, купалаўскія словы найлепшым чынам праілюструюць наша сённяшняе развітанне са спадчынай паэта: “Як вецёр, як птушка, дзе сонца, дзе зоры, так рвецца, нясецца ўдаль думка мая”...

Юрый ІВАНОЎ, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Вязінка — Мінск Фота аўтара

— Найперш хачу адзначыць, што Беларусь ужо трэці раз прымае ўдзел у “Інтэрмузей”, і наша дэлегацыя сёлета была адной з найбольш прадстаўнічых. Арганізатары выдаткавалі нам пяць бесплатных месцаў, таму нам удалося значна павялічыць колькасць беларускіх удзельнікаў форуму: на ім было прадстаўлена 9 нашых музейных устаноў, а склад дэлегацыі дасягнуў 25 чалавек. Гэта Нацыянальны гістарычны і Нацыянальны мастацкі музей, Нацыянальны гісторыка-культурны музей-запаведнік “Нясвіж” і Замкавы комплекс “Мірскі замак”, Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы і Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры, Гомельскі палацава-паркавы ансамбль і Нацыянальны Полацкі гісторыка-культурны музей-запаведнік, а таксама Лідскі гісторыка-мастацкі музей.

Асноўная тэма сёлетага фестывалю была агучана яшчэ да яго пачатку і датычылася інтэграцыі музеяў у турыстычную інфраструктуру. У сувязі з гэтым для ўдзелу ў “Інтэрмузей-2012” былі запрошаны шматлікія турыстычныя асацыяцыі, найбуйнейшыя тураператары і арганізацыі, звязаныя з развіццём турыву ў Расіі і за яе межамі. Да таго ж, у рамках фестывалю прайшла і Міжнародная выстаўка “Музейныя тэхналогіі і абсталяванне “Тэхнамузей”, у якой прынялі ўдзел як буйныя расійскія, так і замежныя арганізацыі, што пастаўляюць абсталяванне для музеяў ды займаюцца ўкараненнем сучасных тэхналогій у музейную дзейнасць. Гэта і электронныя білеты, і тэхніка маркіроўкі ды абароны фондаў, многае іншае — словам, усё тое, да чаго ў нашай краіне пакуль толькі падступаюцца... Таму паглядзець на дадзеныя навінкі нам было вельмі карысна. Заўважу, што ўсё гэтыя арганізацыі — вытворцы інфармацыйных тэхналогій будуць абавязкова прадстаўлены таксама і на айчынным музейным форуме, што адбудзецца ўвосень у Гродне.

— **Наколькі беларускія музеі “глядзяцца” на фоне іншых падобных**

Маладзёжны форум опернага мастацтва краін СНД, што напрыканцы мая прайшоў у Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі, сабраў удзельнікаў і гасцей на "круглы стол" "Молодзь і опера: па той і гэты бок сцэны". Тэма гэтая папраўдзе надвычай актуальная і датычыцца не толькі дадзенага форуму, што засведчылі афіцыйныя і, асабліва, кулуарныя абмеркаванні, але і куды больш шырокага разгорту праблем далейшага развіцця оперы.

За кардон ці праз кардон?

Дарэчы, у час "круглага стала" госці так разышліся, што паспелі абмеркаваць толькі адну палову сцэны — сваё ўласнае становішча маладых салістаў. Тут Беларускай оперы было чым ганарыцца: мала які тэатр, як высветлілася, можа пахваліцца такой моцнай менавіта маладзёжнай трупай, у іншых — моладзі па-ранейшаму даводзіцца "прабівацца" праз шчыльны кардон прадстаўнікоў старэйшага пакалення. Прабіваюцца не ўсе, астатнія — з'язджаюць. Лепшыя — за мяжу. Ідэальны ж варыянт, як прызнаваліся ледзь не ўсе госці, — заставацца жыць у сваёй краіне, працаваць у сваім родным тэатры, але выступаць — па ўсім свеце. Так, дарэчы, робяць усе сусветныя зоркі. Штосьці падобнае стала адбывацца і з нашымі маладымі салістамі: Настассяй Масквіной, Аксанай Волкавай, Юрыем Гардзецкім, якія аднолькава запатрабаваны ў нас і ў замежжы.

Але форум паказаў нам і тое, што мы ўжо страцілі. Некалькі "гасцей" аказаліся "былымі нашымі", з'ехаўшы яшчэ ў час вучобы. Таму і клапоціцца тэатр пра разнастайныя маладзёжныя праграмы, каб нашы лепшыя вакалісты літаральна з першых крокаў адчувалі, у які бок ім трымаць шлях: вядома ж, на сцэну нашага тэатра!

Разам з тым, як заўважыла галоўны рэдактар часопіса "Музыкальная жизнь" Алена Язерская (Масква), з'яўленне разнастайных маладзёжных праграм у тэатрах (у тым ліку ў Вялікім тэатры Расіі, у Вашынгтонскай оперы, дзе таксама ўдзельнічалі беларускія салісты) — сведчанне таго, што сувязь тэатра і кансерваторыі, якая існавала заўсёды, перарвалася. І адна з галоўных мэт такіх маладзёжных праграм — яе ўзнаўленне.

Рэжысёр — ад слова "рэзаць"

Якая ж роля рэжысёра ў тым, каб прасунуць моладзь? Між іншым, адразу па абодва бакі сцэны: і ў якасці артыстаў, і ў ролі гледачоў. На гэты конт думкі рэзка разыходзяцца, што было відавочна і пад час форуму.

Тая ж Алена Язерская слухна заўважыла, што рэжысура ператварыла слухача ў гледача, надзвычайныя оперы відовішчнасць. Яна ж і вывела на оперную сцэну моладзь. Але, пры ўсім тым, — адабрала ў спевакоў магчымасці далейшага вакальнага росту. Здараецца, толькі дойдзе, нарэшце, спявак да разумення, як трэба выконваць тую або іншую партыю, а яму ўжо кажуць: узрост. Ды і маладыя спевакам, пры ўсёй іх адпаведнасці тым ці іншым оперным вобразам, бывае не толькі нязручна, але і небяспечна назапашваць у рэпертуары драматычныя партыі, бо можна папросту сарваць голас. Та-

му кожны вырашае для сябе сам: пагаджацца яму на такую быццам бы прывабную прапанову — адразу цэнтральная партыя, — ці лепш не рызыкаваць.

Рэжысура, зноў-такі, прывяла моладзь і ў саму оперную залу — у якасці публікі. Бо ўсялякія "пераасэнсаванні" шмат у чым умоўных оперных лібрэта, пераносы дзеяння ў іншае месца ды іншы час часам здольныя прывабіць моладзь сваёй "альтэрнатыўнасцю". Але некаторыя крытыкі абсалютна не прымаюць такой вольнасці. Сярод іх, дарэчы, аказаліся абодва маскоўскія госці: згаданая ўжо Алена Язерская і галоўны рэдактар профільнага партала Яўген Цодакаў.

— Эксперыментальны спектаклі, — упэўнены Яўген Цодакаў, — вырачаны на хуткае паміранне. Ім з самага пачатку адмерана гадоў дзесяць, не бо-

— Нам вельмі пашанцавала, што ў кансерваторыі ёсць і кафедра рэжысуры, дзе навучаюцца і будучыя оперныя рэжысёры. Тыя спектаклі, якія ўвасабляюцца ў опернай студыі, маюць нават большы поспех, чым пастаноўкі Нацыянальнай оперы. Іншая справа, што ўсе потым здзіўляюцца: дык куды ж падзеліся тыя рэжысёрскія таленты? Частка іх ідзе працаваць у Муніцыпальную оперу, дзе таксама вітаюцца творчыя эксперыменты. Нацыянальная ж опера — гэта такая махіна, якую цяжка зрушыць з месца. Наадварот, яна сама ўсіх "падмінае". Колькі ні заўважала, прыходзяць туды быццам бы апантаныя, цікавыя пастаноўшчыкі і артысты — і праз час становяцца такімі ж традыцыяналістамі, як іхнія старэйшыя калегі. Ці проста сыходзяць...

жыспыту тым вакалістам, якія атрымаюць кваліфікацыю оперных салістаў. Ці ж сфарміруеш такой "рэгулярнасцю" зацікаўленую маладзёжную аўдыторыю?

Вам у оперу ці ў клуб?

На Захадзе, дарэчы, папулярнасці опернага жанру сярод моладзі надаюць вялікую ўвагу. І ўвесь час шукаюць новыя формы, скіраваныя на гэта. Галоўнае — каб опера як жанр была зразумелая. Але для гэтага трэба спачатку распаліць цікавасць да гэтага папраўдзе элітнага мастацтва. Як паведала Алена Язерская, там сталі вельмі распаўсюджаны он-лайн-трансляцыі. Яна сама неаднаразова была сведкай таго, як з Метраполітэн-оперы вяліся такія трансляцыі найпрост на вя-

плошчы перад уваходам вялізны экран і дэманстраваць на ім такія трансляцыі. Але тая мара і дагэтуль засталася толькі ў планах — падобна на тое, вельмі і вельмі далёкіх...

Ёсць і іншыя варыянты папулярнасці оперы — да прыкладу, уласна праз кіно. Менавіта пра гэта распавядаў згаданы ўжо Яўген Цодакаў. Там жа, у замежжы, апошнім часам пачалі адкрываць спецыяльныя відэаклубы ды кінатэатры для дэманстрацыі опер. Там праходзяць і кіналекторыі, часам вядуцца апісанья вышэй трансляцыі праз Інтэрнэт. Галоўнае, што там ужо ёсць свая публіка, прычым прыходзяць цэлымі кампаніямі: адпачыць, добра правесці час, пагутарыць, абмеркаваць убачанае. У такіх відэаклубаў і кінатэатраў ёсць элемент элітарнасці: яго заўсёды становяцца быццам бы гэтакімі "членамі" клуба, чым вельмі ганарацца. Адным словам, падвёў вынік Яўген Цодакаў, мастацтва

Сусветны трэнд: замест "пахавання" жанру — час заручын оперы з моладдзю. А што ў нас?

Дык калі ж вяселле?..

льш. Гэта не проста маё меркаванне — гэта тое, што ўжо пацверджана практыкай. І чым больш у спектаклі дробных эксперыментальных дэталей, тым хутчэй ён сыходзіць. Бо яго глядзяць адно а м а т а р ы навінак — звычайна ж публіка ходзіць на традыцыяналізм. У гэтым плане "жалезная заслона" адыграла, на маю думку, становячы ролю ў опернай рэжысуры. Бо дзякуючы тагачасным мерам, сёння зусім не папулярным, у савецкім оперным тэатры быў захаваны кансерватызм у яго лепшым сэнсе...

Такія думкі зусім не адзінаковыя. Многія нават тэатральныя дзеячкі ўпэўнены, што "альтэрнатыўнасць" пастаноўкі можа пераходзіць папулярнасці спектакля: маўляў, на нешта "новенькае", незвычайнае, адметнае, нешараговае прыйдуць толькі знаўцы. І тое — усяго аднойчы, каб пераканаваць, што спектакль і сапраўды выбітны — у сэнсе, што "выбіваецца" з агульнага шэрагу. А вось калі спектакль — абсалютна традыцыйны, нічым асабліва не прыкметны з боку рэжысуры, акурат тады ён у стане атрымаць доўгае і шчаслівае жыццё. Бо, маўляў, не надакучыць!

Ды ўсё ж гэтым згодныя далёка не ўсе. Тая ж Юля Бенця — музычны крытык з Украіны — расказвала пра творчае супрацоўніцтва маладых рэжысёраў і артыстаў, якое ладзіцца ў опернай студыі Кіеўскай кансерваторыі:

Так што пытанне прываблівання маладзёжнай публікі ў оперны тэатр праз цікавую рэжысуру пакуль застаецца адкрытым: ёсць рэжысёры — няма трывалай сцэны; ёсць папраўдзе вялікая сцэна — дзесьці зніклі рэжысёры-эксперыментатары... Дык, можа, усё ж такі гэта сумясціць? На той жа Украіне, у параўнанні з намі, усё не так дрэнна: і муніцыпальная опера, і кансерваторская оперная студыя паказваюць свае спектаклі цягам усяго сезона. І гэта — толькі ў Кіеве. А ёсць жа яшчэ і іншыя украінскія оперныя гарады! Як раскажаў лаўрэат міжнародных конкурсаў Сяргей Замыцкі, у Харкаве ёсць і оперная студыя, і Маладзёжны эксперыментальны тэатр на базе Малой сцэны, дзе могуць выступаць студэнты ўжо з трэцяга-чацвёртага курсаў. У нашай жа опернай студыі, што існуе пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, няма ні свайго асобнага памяшкання, ні прысаваннага тэатральнай сцэны: канцэртная зала Акадэміі не мае ні аркестравай ямы, ні спецыяльнага асвятлення, ды і кожны пастаўлены спектакль ідзе — у лепшым выпадку, два разы, каб забяспечыць здачу дзяр-

лізны экран у скверы. Прычым гэта была не проста "прамая трансляцыя" ў нашым разуменні, бо камеры былі ўстаноўлены не толькі ў розных кутках залы, каб зручней можна было "схапіць" добры кадр ды ракурс, але і за кулісамі. Гэта, мабыць, і ёсць гэткае "ноу-хау" такіх он-лайн-трансляцый, бо слухач у зале і глядач у скверы атрымліваюць розную інфармацыю ды адпаведна, розныя ўражанні. У зале можна паглядзець оперу цалкам, не перапыняючыся на штосці іншае, а ў скверы, каб завабіць гледачоў, дзея ўвесь час перапыняецца цікавым закулісем: то проста паказваюць, як артысты рыхтуюцца выходзіць на сцэну, то бяруць у іх невялічкія інтэрв'ю, то дэманструюць яшчэ што-небудзь, схаванае ад вачэй звычайнага гледача. У выніку такія трансляцыі ні ў якой меры не падмяняюць уласна опернага прагляду. Але становяцца цікавыя нават тым, хто, можа, гэтую оперу ўжо ў тэатры глядзеў, бо ён жа не меў магчымасці "пагутарыць" з артыстамі! Дадамо, што ідэя такіх он-лайн-трансляцый ужо распрацоўвалася колькі гадоў таму ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Яшчэ калі завяршаўся рамонт будынка, у дырэктара Аляксандра Гарбара была мара ўстанавіць на

павінна быць не зразумела народу, а — зразумета народам. Ну а тыя, хто яго зразумеў, ужо могуць лічыць сябе "элітай". І лічаць, між іншым!

...Дык як жа выхаваць сваю беларускую оперную эліту? Аднаго рэцэпту быць не можа. Пэўна, трэба спрабаваць розныя варыянты, спалучаць іх у розных прапорцыях і шукаць нешта сваё, адпаведнае нашай ментальнасці. Тым больш, што і момант зараз надзвычай спрыяльны: не ўсе яшчэ беларусы паспелі пабачыць на свае вочы адноўлены будынак.

Дарэчы, тэатр не стаіць на месцы — у поўным сэнсе гэтага слова. Папулярнасці жанру спрыяюць і выязныя спектаклі, што паказваюцца ў так званых абласных філіялах, і, зразумела, "Вечары Вялікага тэатра ў замку Радзівілаў", якія ў хуткім часе, ужо ў трэці раз, пройдуць у Нясвіжы. Тысяча месцаў ва ўнутраным дворыку палаца заўважана з аншлагам, як запэўніваюць у тэатры, білеты раскупляюцца імгненна. Яно і не дзіва: сёлета, да прыкладу, гэты міні-фестываль распачнецца прэм'ерай "Яўгенія Анегіна" П.Чайкоўскага — акурат праз тры дні пасля прэм'еры на стаяцыйнай сцэне. Як жартуюць у тэатры, мы спачатку, маўляў, "абкатаем" прэм'еру на сваёй сцэне, а потым павязём яе на фестываль. Сапраўды, цікавасць публікі — забяспечана. Хаця, як заўважаюць іншыя, "Яўгенія Анегін" — гэта тая назва, якая збярэ прыхільнікаў пры любым варыянце пастаноўкі і выканання. А вось зрабіць штосьці падобнае з рэдкай назвай, каб публіка ўспрыняла яе за "хіт", — слаба?..

Надзея БУНЦЭВІЧ

Калекцыя на вана... Для кагошчы — забава, для іншых — надзвычай прыбытковы бізнес. Часам ён нават выходзіць за межы закону. І сумлення. Ні для каго не сакрэт, што археалагічныя раскопкі ў нашай краіне рэгламентуюцца заканадаўствам і папрабуюць адмысловага дазволу на іх правядзенне. Але ці заўжды нормаў прытрымліваюцца? Карэспандэнт "К" паспрабаваў даведацца, хто і дзе сёння прадае нелегальна здабытыя артэфакты мінулага і які рэальны кошт маюць гэтыя рэчы.

тоўвалі ў ваеннай форме гузікі з адмысловымі малюнкамі ды нумарамі.

Магчыма, у мэтах эканоміі сродкаў пяхотныя і кавалерыйскія часткі, у тым ліку гусары, уланы, казачыя палкі і драгуны мелі нумары без усякіх упрыгожванняў. І толькі асобныя падраздзяленні вылучаліся літарна-лічбавымі малюнкамі. На жаль, па словах Віктара Корзуна, пакуль гісторыкам не ўдалося выявіць інфармацыю пра канкрэтныя адрозненні гузікаў з аднолькавымі нумарамі, якія належалі розным часткам расійскай арміі, паколькі за перыяд выкарыстання такіх гузікаў неаднаразова адбыліся змены нумарацыі частак, што яшчэ больш заблытвае працэс вызначэння. У чэрвені 1862-га ў сувязі са значным павелічэннем колькасці армейскіх палкоў нумары

можна вызначыць: ён быў выраблены на Пецярбургскай фабрыцы братаў Бух.

Названы рарытэт дастаўся мне за восем з паловай тысяч рублёў.

"Ці не "капань" ваш артэфакт?"

Дык як жа трапляюць да гандляроў усе гэтыя прадметы? Красамоўны адказ аднаго з такіх он-лайн "аўкцыёншчыкаў" на маё пытанне, ці не "капань" яго артэфакты часу Вялікай Айчыннай вайны: "Не. Яны былі знойдзены на гарышчах закінутых хат". Шчыра кажучы, верыцца ў гэта з вялікай нацяжкай...

Што ж да нашых набыткаў, то, як бачым, усяго два маленькія прадметы змаглі раскажаць цікавую гісторыю з жыцця нашага краю. А разам з тым адлюстравалі тэндэнцыю, дакладней — "моду" на капанне і пошук скарбаў.

упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Ігар Чарняўскі, пазіцыя Міністэрства па "чорных капальніках" адназначная: гэта — незаконная дзейнасць. А таму, каб змаганне з імі насіла больш эфектыўны характар, ініцыявана падрывоўка змяненняў у нарматыўна-прававыя акты, у прыватнасці — у пастанову Савета Міністраў 2002 года аб зацвярджэнні Палажэння аб ахове археалагічных аб'ектаў пры правядзенні земляных і будаўнічых работ.

У прыватнасці, прапануецца забараніць выкарыстанне металашукальнікаў, разнастайных геарадараў па-за сферай адмысловай прафесійнай дзейнасці. І толькі калі ў спецыяліста адпаведнай кваліфікацыі ёсць дазвол на правядзенне раскопак, ён мае права займацца падобнай дзейнасцю. Як чакаецца, у наступ-

калі ў раёне некалькі дзясяткаў археалагічных аб'ектаў, мясцовыя органы кіравання могуць арганізаваць перыядычны нагляд за імі, падключыўшы да гэтага іншыя структуры, у тым ліку — участковых міліцыянераў.

А што рабіць, калі чалавек на сваім уласным агародзе выпадкова знаходзіць каштоўнасці? Ці з'яўляецца гэта парушэннем заканадаўства? Па словах Ігара Чарняўскага, у Законе "Аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны" ўстаноўлена, што ў падобным выпадку чалавек абавязаны праінфармаваць мясцовыя органы ўнутраных спраў, райвыканкам. Пры гэтым аператыўна складаецца акт і інфармацыя накіроўваецца ў Міністэрства культуры. Яго прадстаўнік цягам некалькіх дзён мусіць выехаць на месца знаходкі для вызначэння яе каштоўнасці.

Як я гузікі купляю у... "чорных археолагаў"

Блышыны рынак — у он-лайн

Для невялікага эксперыменту давялося зарэгістравацца на адным з аічных інтэрнэт-аўкцыёнаў. Там выбраў адпаведны раздзел сайта, дзе прадстаўлены прыкладна дзесяць тысяч каштоўнасцей мінулышчыны рознай ступені вартасці і захаванасці. Карачай, на любы густ. Там жа, дарэчы, можна набыць і металадэтэктар. Аказалася, сёння ўсё больш прадаюць рарытэты ўхільныя мінімізаваць рызыкі сустрачы з праваахоўнымі органамі. Тым і тлумачыцца іх масавы сыход у он-лайн з блышчых рынкаў, дзе можна сваімі рукамі памацаць той або іншы прадмет ды даведацца ў гандляра-калекцыянера пра яго гісторыю.

Не з'яўляючыся прафесійным калекцыянерам, для кантрольнай закупкі выбраў тое, што прыглянулася воку ды не вымагала вялікіх фінансавых выдаткаў. Такімі прадметамі сталі некалькі старадаўніх металічных гузікаў XIX стагоддзя. Перш чым зрабіць стаўку на выбарныя прадметы, вырашыў высветліць іх паходжанне і нават — чаго на свеце не здараецца? — першапачатковага гаспадара. Сённяшні ўладальнік ухіліўся ад адказу на ўсе пытанні адносна гісторыі выстаўленых на аўкцыён прадметаў.

Для ўстанаўлення ісціны звяртаюся да калекцыянераў, якія спецыялізуюцца менавіта на згаданых дэталях вопраткі. Даследчык старадаўняга адзення з Віцебска Віктар Корзун распавёў, што сёння ўсё больш калекцыянераў пачынаюць цікавіцца старадаўнімі гузікамі: яны не горш за манеты адлюстравваюць эпоху і краіну, дзе вырабляліся. Большасць гузікаў, якія сёння можна набыць "з рук", знойдзены з дапамогай металашукальнікаў на месцах старых маёнткаў, колішніх сядзіб, дыслакацый вайсковых падраздзяленняў і, што самае прыкрае, на закінутых ваенных могілках і месцах бітваў.

Гісторыя аднаго гузіка

Віктар Корзун распавёў пра выстаўлены на аўкцыён лот. Як аказалася, гузікі з нумарамі (набыты мною мае надпіс "22"), а таксама з літарна-лічбавымі выявамі былі ўведзены ў частках расійскай арміі ў снежні 1829 года. Хутчэй за ўсё, тое зроблена пад уплывам вайны 1812-га, калі французы выкарыс-

і літары на гузіках былі скасаваны, а на мундзіры пачалі нашываць гладкія гузікі без малюнка. Такім чынам, можна меркаваць: наш гузік датуецца 1829 — 1833 гадамі і мог належаць, да прыкладу, 22-у егерскаму палку.

Цана рарытэта — пара пачакаў запалак

Колькі ж каштуе артэфакт мінулышчыны? На аўкцыёне гузік быў ацэнены ўсяго ў... 500 беларускіх рублёў — пару пачакаў запалак. І гэта пры тым, што ў суседняй Расіі аналагічныя прадметы прадаюцца ў дзясяткі ды сотні разоў даражэй. Усё тое

Як трапляюць да гандляроў прадметы даўніны? Красамоўны адказ аднаго з такіх он-лайн "аўкцыёншчыкаў" на маё пытанне, ці не "капань" яго артэфакты часу Вялікай Айчыннай вайны: "Не. Яны былі знойдзены на гарышчах закінутых хат". Шчыра кажучы, верыцца ў гэта з вялікай нацяжкай. Як і ў тое, што ўхіленне ад адказу на падобнае пытанне асобы, што прадала мне два гузікі XIX стагоддзя, сведчыць пра легальнасць іх продажу...

красамоўна сведчыць: прадавец нашага гузіка нават не ўяўляе каштоўнасці знойдзеных ім рэчаў. Падобныя прадметы, каб былі знойдзены прафесійным археолагам, маглі б стаць музейнымі экспанатамі.

Тое ж самае можна сказаць і пра іншы прыдбаны дзеля эксперыменту гузік — Віленскай губерні з выявай яе тагачаснага герба, над якім змешчана імператарская карона. Як высветлілася, Указам імператара Паўла I ад 12 снежня 1796 года аднаўлялася дзяленне на губерні і паветы. Разам з тым, устанавілася і сістэма "губернскіх стацкіх мундзіраў" з адзіным кроем і колерам каптанюў. У 1811-м яны атрымалі залатое або срэбранае шыццё аднаго ўзору, што непасрэдна залежала ад колеру губернскіх гузікаў, вырабленых, адпаведна, з белага або жоўтага металу з выявай герба тэрытарыяльнай адзінкі.

Хто ведае, магчыма, дадзены гузік зашпільваў адзін са стацкіх саветнікаў, генерал-губернатар Віленшчыны 1845 — 1857 гадоў (менавіта да гэтага перыяду аднёс яго Віктар Корзун па адметных візуальных рысах). Акрамя таго, дзякуючы надпісам на адваротным баку гузіка,

Эксперымент "К". Ці магчыма законна набыць гістарычны артэфакт на інтэрнэт-аўкцыёне?

Яны ў выніку страты інфармацыі пра сваё першапачатковае месцазнаходжанне губляюць сваю каштоўнасць, нават калі і трапляюць у музей.

Менавіта такая сітуацыя адбылася і з калекцыяй старажытных ваенных артэфактаў, якія адзін з калекцыянераў падарыў Салігорскаму краязнаўчаму музею. Нягледзячы на сапраўдную ўнікальнасць некаторых прадметаў з калекцыі, сёння немагчыма высветліць дакладнае ўжыванне гэтых артэфактаў на тэрыторыі Беларусі і іх паходжанне.

Ды і перад самімі музейшчыкамі паўстае нялёгка дзіма адносна набыцця каштоўных прадметаў для фонду ў "нелегалаў". З аднаго боку, попыт стымулюе прапанову ды існуе пагроза яшчэ больш актыўнай "працы" "чорных капальнікаў". З іншага — многія артэфакты, якія сёння нелегальна прадаюцца, могуць папоўніць прыватныя калекцыі ці наогул пакінуць межы нашай краіны.

"Пазіцыя па "чорных капальніках" — адназначная"

Якое ж меркаванне на гэты конт мае Міністэрства культуры нашай краіны? Як адзначыў начальнік

ным годзе будзе падрываваны праект Закону "Аб ахове археалагічнай спадчыны": менавіта ў ім усе пытанні адносна раскопак будуць прапісаны ў дэталю.

Дарэчы, неспакой "чорных капальнікаў" выклікаюць і ў прафесіяналаў-археолагаў. Кандыдат гістарычных навук, загадчык аддзела археалогіі першабытнага грамадства Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Валдзім Лакіза кажа, што сёння нелегальныя археолагі нават не саромеюцца насіць навідавоку ва ўсіх металашукальнікі. Між іншым, у навукоўцы назапашана вялікая калекцыя фотаздымкаў "вынікаў" дзейнасці аматараў прыгод, дзе можна ўбачыць разрабаваныя гарадзішчы і селішчы, у тым ліку і месцы, унесеныя ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей як помнікі археалогіі.

Ці стаў карэспандэнт саудзельнікам злачынства?

Па словах Ігара Чарняўскага, Міністэрства культуры не праводзіць спецыяльныя рэйды па выяўленні парушэнняў заканадаўства ў сферы аховы археалагічнай спадчыны. "Па меры магчымасці, бываючы ў рэгіёнах, звяртаем увагу і на помнікі археалогіі. Як правіла, яны знаходзяцца за межамі населеных пунктаў, а таму апынаюцца, найперш, у кампетэнцыі мясцовых органаў улады, якая мусіць арганізаваць нагляд за іх станам ды ўтрыманнем", — кажа ён. Ігар Чарняўскі мяркуе: нават

і, безумоўна, не можа не хваляваць пытанне, што непасрэдна звязана з нашым эксперыментам: ці становіцца калекцыянер саудзельнікам злачынства, калі набывае прадметы ў "чорнага капальніка"? На думку Ігара Чарняўскага, у нашым выпадку складу злачынства, у адпаведнасці з заканадаўствам, няма. Але, разам з тым, начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры мяркуе: адпаведнымі органамі павінен быць узмоцнены нагляд за продажам любых тавараў, незалежна ад таго, будуць гэта яблыкі з уласнага падворка ці прадметы даўніны. "Археалагічныя артэфакты — гэта таксама тавар, продаж якога мусіць рэгламентавацца. Прадавец павінен засведчыць, адкуль ён узяў, скажам, наканечнікі неалітычных стрэл", — дзеліцца сваёй пазіцыяй наконт процідзеяння незаконнай дзейнасці "чорных капальнікаў" Ігар Чарняўскі.

Што ж, эксперымент "К" паказваў, наколькі лёгка сёння можна знайсці ўнікальныя гістарычныя артэфакты, нават не маючы адмысловых прылад кшталту металашукальніка. Аднак не менш важна ведаць, што стаіць за гэтымі прадметамі, адкуль яны былі ўзяты аматарамі лёгкай нажывы. А таму, відавочна, што толькі ад свядомасці шырокай грамадскасці залежыць, ці зможам мы процістаяць "чорным капальнікам" і, разам з гэтым, захаваем сваю гістарычную спадчыну...

Кастусь АНТАНОВІЧ

— Я не прыйшоў рабіць рэвалюцыю, — запэўніў Аляксандр Фёдаравіч. — Бо назва тэатра ўжо кажа сама за сябе, і ўсё тое, што трэба, — гэта напоўніць яе першасным сэнсам. Калі гэта Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі, значыць, там павінен быць нацыянальны рэпертуар. І, да таго ж, — беларускамоўны. Я не кажу, што ўсе сто працэнтаў афішы павінны быць выключна такімі. Але, безумоўна, айчынная драматургія мусіць пераважаць. Таму вельмі хочацца зрабіць гэты тэатр больш сучасным і прэстыжным, каб туды пайшла сапраўдная інтэлігенцыя, у тым ліку — маладая: глядзець, думаць, разважаць. Такі тэатр павінен стаць паказчыкам развіцця нацыянальнай драматургіі і нашага нацыянальнага мастацтва наогул. А для гэтага трэба, найперш, прыцягваць маладыя кадры.

Не прайшло яшчэ і праславутых "ста дзён", як Аляксандр ГАРЦУЕЎ, які летась сабраў ледзь не ўвесь "ураджай" і Нацыянальнай тэатральнай прэміі, быў прызначаны мастацкім кіраўніком Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі. І хаця днямі ён з'ехаў у Гомель, дзе ў хуткім часе адбудзецца прэм'ера яго пастаноўкі спектакля "Субота, нядзеля, панядзелак", "К" усё ж "вымусіла" рэжысёра распавесці пра "мэты-задачы", найбліжэйшыя і далёкія планы: лёс РТБД нам усім неаб'якавы.

Рэбусы

— Зменіцца трупа? Ці будучы новыя пастаноўшчыкі?

— Ратацыя ў трупе будзе, але нязначная па колькасці. Кажучы пра маладыя кадры, я меў на ўвазе штосьці крыху іншае. Сёння да нас прыходзяць пераважна выпускнікі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў. А хочацца, каб прыходзілі, найперш, з Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў...

— Пэўна, найбліжэйшыя планы ўжо пачалі ажыццяўляцца?

— Так, купалавец Павел Харланчук толькі-толькі распачаў працу над пастаноўкай п'есы Мікалая Рудкоўскага "Дажыць да прэм'еры".

— І калі "дажывём"?

— У верасні. Тады ж будзе і прэм'ера "Стойкага алавянага салдаціка" ў пастаноўцы Святланы Навуменка.

— А што будзеце ставіць вы?

— "Тры Жызлі" паводле Андрэя Курэйчыка — у снежні. Пасля хочацца звярнуцца да "Раскіданага гнязда" Янкі Купалы.

— Вы, дарэчы, ставілі яго ўжо неаднаразова. Гэта будзе перанос спектакля?

— Не. Той жа Леанід Хейфец, у якога я вучыўся ў Маскве рэжысуры, ставіў чэхаўскі "Вішнёвы сад" ажно дзевяць разоў. І ў ніводнай не паўтарыўся!

— Ці зменіцца дзейнасць Цэнтра беларускай драматургіі, які існуе пры тэатры?

— Цэнтр беларускай драматургіі даволі аўтаномны. Ім кіруе Аляксандр Марчанка — вельмі дзейсны малады чалавек, ініцыятывы ў яго хапае. Добра, што Цэнтр ужо ў сваёй цяперашняй дзейнасці выклікае цікавасць з боку моладзі. Там ладзяцца сустрэчы, эксперыментальныя паказы, абмеркаванні, нават дыскусіі. Але часам здаецца, што Цэнтр нібыта варыцца ва ўласным соку. А хочацца ж, каб там з'яўляліся не толькі аднаразовыя праекты — штосьці, там увасобленае, павінна выходзіць і на вялікую сцэну. Я буду, вядома, назіраць за тым, што там робіцца. Буду, што называецца, стратэгічна курываваць іх дзейнасць. А галоўнае — буду імкнуцца падштурхнуць іх не толькі да экскансіўнага шляху, але і да інтэнсіўнага развіцця, скіраванага на вынік.

— Ды ўсё ж: што дакладна вы хочаце мець на выхадзе? Калі прааналізаваць вашы інтэрв'ю апошняга часу, дык чырвонай ніткай праходзіць сцвярджэнне: маўляў, з цягам часу я станаўлюся кансерватарам. Асабіста мне так і хочацца ўзяць гэтае слова ў дву-

коссе, бо як рэжысёр вы пачыналі менавіта з эксперыменту, а пад "кансерватызмам", наколькі я разумею, маецца на ўвазе добрую акцёрскую ігру, скіраваную на выўленне псіхалагічных адценняў...

— Вядома, я крыху хітрую, калі кажу пра "кансерватызм". Тут усё куды больш складана. У параўнанні з тымі ж 1980-і беларускі тэатр, наша цяперашня становішча з драматургамі і рэжысёрамі — бы спаленае поле. Можна, гэта і перабольшанне, але за апошняе дваццацігоддзе на айчынных гарызонтах не з'явілася якасных змен, што сведчылі б пра рух наперад. Няма ў нас і тых знакавых для тэатра фігур новых пакаленняў, якія былі ў 80-я: драматург Аляксей Дударэў, рэжысёр Валерыя Раеўскі — гэтыя імёны грывелі на ўсіх абшарах Савецкага Саюза. Але ў 90-я здарыўся збой, пачаўся гэтакі "няпэў-

Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

і кансерватызм рэжысёра

Як перасесці з вела — на аўто? Рэцэпт ад Аляксандра Гарцуева

ны" час — быццам "няўпэўнены" ні ў будучым, ні ў сабе самім. Сёння, нарэшце, павінна штосьці зрушыцца, але гэтага пакуль не адбылося. Мы павінны пачаць мысліць па-еўрапейску — і творчыя сілы для гэтага патроху з'яўляюцца, але ж надта марудна.

— Але ж "кансерватызм" і "мысліць па-еўрапейску" — паняцці для многіх антаганічныя...

— Для мяне мысліць па-еўрапейску — гэта значыць, быць свабодным у сваіх мастацкіх выўленнях, па-мастацку вынаходлівым, смелым, эмацыйным. Менш руціны, баласту, прадказальнасці, калі ўжо на першых хвілінах спектакля ты можаш дакладна вызначыць, чым усё скончыцца. Калі адразу зразумела, хто ёсць хто па характары, калі адразу праглядаюцца далейшыя паводзіны і ўчынкі герояў, дык навошта ўся пастаноўка? Дастаткова будзе і фрагмента. Рэжысёр не павінен увесць час аглядацца, а ці зразумеюць яго. Ён павінен мець свае ўласныя думкі і пачуцці, а ўжо якой мовай іх выяўляць — насамрэч, не так важна: усё залежыць ад самога матэрыялу і ад таго, што ты хочаш сказаць. Форма можа быць і прастай (і ў гэтым сэнсе я, калі хочаце, "кансерватар" — у лепшым сэнсе гэтага слова). Увогуле, рэжысёр павінен давярць акцёраў. Чым далей, тым больш я прыходжу да ўсведамлення, што сістэма Станіслаўскага — вельмі дзейсны сродак. Галоўнае для рэжысёра — гаварыць ад душы, ад сэрца і розуму, а не проста вынаходзіць рэбусы і даваць на іх адгадкі. Калі рэжысёру няма чаго сказаць, аніякая самая "закручаная" форма не дапаможа. Так што пры такім падыходзе ніякага супярэчання ў маіх выказваннях, як бачыце, няма.

— А ці будзеце ў сваім тэатры выходзіць на сцэну? Ваша ж першая спецыяльнасць — менавіта акцёрская. І ў тым жа Купалаўскім тэатры ў адных спектаклях вы бы-

лі акцёрам, у другіх — выступалі рэжысёрам. А ў самым першым пастаўленым вамі спектаклі (гэта быў "Чорны квадрат" у РТБД), сумяшчалі гэтыя дзве функцыі...

— Сумяшчаў — і канчаткова зразумеў, што так рабіць нельга. Я пачуваў сябе тады вельмі дрэнна! Бо не ведаў, ці то мне, як рэжысёру, сачыць за іграй усіх удзельнікаў спектакля і рабіць тыя або іншыя высновы, ці то, як артысту, засяродзіцца на сваёй ігры. А калі цалкам уваходзіш у сваю ролю, бывае, не заўважаеш многага з таго, што павінен бачыць рэжысёр. Ну не можа трэнер гуляць разам са сваёй камандай! І не таму, што, маўляў, "не ўмею", а таму, што ў час гульні ён павінен быць не "ўнутры" працэсу, а назіраць за ім звонку, каб бачыць усё, што адбываецца, і свечасова ўносіць карэктывы.

— Акцёр, рэжысёр, — нарэшце, мастацкі кіраўнік... Як паставілася ваша творчая сям'я (жонка Зоя Белахвосцік і дачка Ваяліціна Гарцуева — артыстка Купалаўскага тэатра. — Н.Б.) да "павышэння"?

— У сям'і мяне падтрымалі. Гэта не кар'ерны крок, а ўнутраная псіхалагічная патрэба, якая прадывкавана і ўзрастам, і галоўнае, станам духу. У маім жыцці надыйшоў момант, калі трэба "руліць". Спачатку чалавек ездзіць на веласіпедзе, потым перасаджваецца на матацыкл, затым — на машыну. А яшчэ праз час патрэбна не проста машына, а — вялікая машына.

— Каб адчуваць сябе "крутым"?

— Зусім не абавязкова. Вялікая машына — гэта агромністы механізм. І разумець, што ён рухаецца дзякуючы тваім намаганням, — непараўнальнае шчасце! І нават здзіўленне: маўляў, гэта ты даў яму магчымасць рухацца! Мужчыну мала проста нешта рабіць — яму хочацца накіроўваць дзейнасць іншых. І асабіста для мяне гэта — про-

ста пашырэнне ўласных функцый. Навы, вядома, этап, але ўсё на тым жа шляху, з якога я не збочваю. Стаць мастацкім кіраўніком тэатра — гэта яшчэ большая магчымасць даказаць, што ты не дарма жывеш на свеце. І — пакінуць штосьці пасля сябе.

— А хто ў сям'і "рэжысіруе"?

— Я не ведаю, хто ў нашай сям'і галоўны. Кожны выконвае сваю функцыю. У сям'і, дзе трое чалавек і двое з іх — жанчыны, павінен быць мужчына. Нават зараз у Гомель тэлефанавалі: маўляў, лямпачка перагарэла. Але побытавыя рэчы — насамрэч, не галоўнае. Мужчына — гэта сіла духу. А жанчына — цяроўнасць, паслядоўнасць дзейнасці, карпатлівасць у дасягненні мэты. І калі паміж гэтымі двума складнікамі існуе гармонія — гэта і ёсць, уласна кажучы, сям'я. Ты ж псіхалагічны асабліваці трэба ўлічваць і ў калектыве.

— Адпачынак вы сталі праводзіць на хутары...

— Насамрэч, гэта была ідэя Зоі. Ёй хтосьці падказаў, што ёсць такія чудаўныя мясціны — літаральна на мяжы з Літвой. Мы паехалі, паглядзелі — сапраўды цудоўна! Калісьці хацелася ездзіць на мора, потым душа прагнула актыўнага адпачынку, замежных падарожжаў. Але з часам каштоўнасці змяняюцца — цяпер хочацца ціхага сузірання: хадзіць, глядзець, бачыць, асэнсоўваць. Убачыць, нарэшце, нябёсы, жывую казулю, што пасвіцца на паляны, буслы, які ўладкоўвае гняздо, — усё гэта дае спрычыненне да сапраўднага, а не "пластмасавога", штучнага. Жыццё ў горадзе — на нервах. А прыязджаеш туды — узнікае адчуванне заспакаення. Ды не соннага, а прыўзнятага! Часам задумваешся: можа, гэта і ёсць тая "беларуская драматургія", якую мы ўсе так шукаем?..

Гутарыла Надзея БУНЦЭВІЧ

"Адвечная песня" рок-оперы

Цягам ужо дзесяці гадоў на сцэне Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі ідзе спектакль "Адвечная песня" паводле аднайменнай драматычнай паэмы Янкі Купалы. Трактоўка класікі рэжысёрам Сяргеем Кавальчыкам у форме фольк-рок-оперы прыйшла дастадобы глядачам.

Да юбілею спектакля Тэатр беларускай драматургіі рыхтуе святочную імпрэзу. Яна адбудзецца на сцэне РТБД праз месяц, 6 ліпеня. Калектыў тэатра вырашыў вынесці на суд глядачоў не чарговы паказ пастаноўкі, але сінтэтычную дзёно адмысловай рэжысуры. Тут будуць і фрагменты ставутага спектакля, і канцэртныя нумары: каб быў і святочны настрой (юбілей усё ж такі!), і прастора для думак.

Адно з галоўных роляў у "Адвечнай песні" выконвае заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь, дырэктар тэатра Ігар Сіроў:

— "Адвечная песня" стала для нашага тэатра адметнай кропкай. Як "Паўлінка" — для купалаўцаў. "Адвечная песня" — візітоўка РТБД. Асабіста на мяне купалаўская паэма зрабіла наймацнейшае ўражанне, а праца над сцэнічным вобразам адкрыла цэлы свет. Мне дастадобы мой герой — Мужык. І, мяркую, нездарма спектакль мае такі поспех і дома, і за мяжой, дзе мы неаднойчы паказвалі яго на міжнародных фестывалях...

Слова пра Гарэцкіх

Міжнародная навуковая канферэнцыя чакаецца днямі ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры.

Мяркуецца, што юбілейныя, XX Гарэцкія чытанні з'яўраць дастаткова творчасці пісьменніка Максіма Гарэцкага і яго не менш вядомага брата, геолага, географа і эканаміста, аднаго з заснавальнікаў і акадэмікаў Акадэміі навук, Гаўрылы Гарэцкага. Арганізатарамі мерапрыемства выступаюць Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры, Інстытут мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы НАН Беларусі, Рэспубліканскі фонд імя братаў Гарэцкіх.

Трэба адзначыць, што кожны год у Чытанні, якія праводзяцца з 1992-га, удзельнічае больш за 40 літаратурнаўцаў, мовазнаўцаў, гісторыкаў — як з высокімі навуковымі ступенямі, так і толькі пачаткоўцы. Па выніках канферэнцыі плануецца выдаць зборнік матэрыялаў.

Нямое кіно і "Золата..."

Мінскі Палац мастацтва днямі выконваў функцыі Дома кіно: тут адбыўся фестываль "Золата маўчання", прысвечаны кінематографу нямога перыяду.

Такая імпрэза ладзілася ў Палацы другі раз. І летась, і сёлета да фестывалю спрычыніліся музыканты: іх выступленні дапаўняў відэаэраг на экране. Гэта Алена Гуціна і Ганна Спасібёнак, фартэпіяна; Вольга Спасібёнак, флейта; Марына Новак, скрыпка; гурт "Dzivil" ды іншыя.

Сёлетняя кінапраграма складалася з "нарэзкі" эпізодаў такіх славуных фільмаў, як "Нібелунгі", "Агні вялікага горада", "Прыгоды прынца Ахмета", "Фаўст".

Адначасова з фестывалем у Палацы мастацтва працавала цягам трох дзён выстаўка графікі. Яе ўдзельнікі альбо натхніліся эстэтыкай і вобразамі нямога кіно, альбо звярталіся да літаратурных сюжэтаў, паводле якіх ствараліся шэдэўры дагукавай эры кіно. Гэта Кірыл Блахіч, Соф'я Пісун, Аляксандр Зінкевіч, Алена Тукач, Марына Капылова, Таццяна Сіневіч. Асобна варта згадаць Арлена Кашкурэвіча з ягонымі ілюстрацыямі да "Нібелунгаў" і "Фаўста", што даўно лічацца нашай класікай.

2 чэрвеня, у другі дзень фінальных мерапрыемстваў Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур, у Гродне прайшло чарговае, трэцяе па ліку, пасяджэнне Кансультатыўнага савета па справах беларусаў замежжа пры Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь.
На высокім дзяржаўным узроўні пазіцыянаваў справу падтрымкі беларускай дыяспары за мяжой намеснік Прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь Анатоль Тозік, які прыняў удзел у пасяджэнні і даручыў адказным асобам аператыўна разгледзець усе ўзнятыя ў яго час пытанні.

Дом для землякоў — у родным доме

Галоўны спецыяліст упраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Эдуард Швайко ў сваім выступленні звярнуў увагу на яшчэ адну істотную праблему: інфармацыйны абмен як паміж Беларуссю ды арганізацыямі дыяспары, так і паміж самімі гэтымі супольнасцямі. Выступоўца адзначыў, што сярод нашых землякоў адчуваецца сапраўдны "голад" на дакладную і аб'ектыўную інфармацыю пра падзеі на Беларусі.

Доктар філалагічных навук, супрацоўнік Інстытута культуры Беларусі Адам Мальдзіс перакананы: маніторынг падзей жыцця беларускай дыяспары павінен стаць цэнтралізаваным ды пастаянным — хаця б таму, што аператыўна атрыманая інфармацыя можа стаць базісам для канкрэтных праектаў. Як адзначыў з гэтай нагоды Павел Ла-

шмат у чым падтрымка нацыянальнай самасвядомасці юнага пакалення залежыць ад адукацыйных праектаў. Як засведчылі выступленні прадстаўнікоў беларускіх супольнасцей і грамадскіх арганізацый, менавіта ў дадзенай сферы сёння назіраецца найбольш праблем.

Старшыня Згуртавання беларускіх грамадскіх арганізацый Літвы Раман Вайніцкі паведаміў пра тое, што адна са школ у Новай Вільні выступіла з ініцыятывай адкрыцця беларускага класа. З літоўскага боку згода атрымана на ўсіх узроўнях, а вось з беларускага гэтая ініцыятыва пакуль "буксуе".

Ужо дзеючая беларуская школа імя Францыска Скарыны ў Вільнюсе мае прэстыж у Літве, займаючы 11-е месца ў агульным рэйтынгу і лідзіруючы сярод школ нацыянальных меншасцей. Але ж і яна не пазбаўлена праблем: не стае сучасных падручнікаў, і дзецям даводзіцца карыстацца выданнямі ажно 1994 года...

му, знайшлі падтрымку ў Міністэрстве культуры краіны і звярнуліся ў беларускае пасольства па бясплатныя візы. І вось, на гэтым узроўні ім было адмоўлена.

Дадзеныя адзінкавыя прыклады ілюструюць хіба толькі адну тэндэнцыю: кансалідацыю і каардынацыю працы розных ведамстваў і ўстаноў, ад якіх так ці інакш залежыць непасрэдная падтрымка дыяспары, на сённяшні момант ёсць у чым удасканалваць. Але ж ужо сам той факт, што прадстаўнікі нацыянальных арганізацый маглі падзяліцца праблемамі на такім прадстаўнічым сходзе, дазваляе спадзявацца: у будучыні выпрацуецца механізм вырашэння не толькі гэтых, але і ўсіх іншых магчымых непаразуменняў.

Фэст з апераджэннем графіка

Пад час пасяджэння разглядалася пытанне аб правядзенні Другога Фестывалю мастацтваў беларусаў свету. Як вядома, ад пачатку яго планавалася ладзіць

Кіраўнікі беларускіх арганізацый з Латвіі і Расіі пад час пасяджэння прасілі і аб іншай форме падтрымкі: накіраванні калектываў з Беларусі для удзелу ў іхніх творчых акцыях. Запэўніўшы, што сродкі на гэтыя мэты па-ранейшаму будуць выдаткоўвацца, міністр культуры заклікаў супольнасці стрыцца арганізацыі камерцыйных гастролей тых беларускіх выканаўцаў, якія прапануюць цалкам "канвертабельны" культурны прадукт. Для гэтага ў рамках пасяджэння была зладжана міні-прэзентацыя Беларускага дзяржаўнага ансамбля "Песняры".

Дырктар калектыву Сяргей Маеўскі працуе на гэтай пасадзе менш за месяц, але гатовы падзяліцца цэлай абоймай свежых ідэй, здатных паспрыяць своеасабліваму "рэбрэндынгу" ансамбля. Сярод іх — і пастаноўка адмысловага шоу сумесна з Купалаўскім тэатрам, і здымка відэакліпаў сіламі студэнтаў Акадэміі мастацтваў, і нават праект мастацкага фільма ў жанры

У Гродне адбылося III пасяджэнне Кансультатыўнага савета па справах беларусаў замежжа

Комплексны спектр практычнага максімуму

Месца сустрэчы было абрана невыпадкова: у Авалянай зале старадаўняга Новага замка некалі вырашаліся важныя справы. Час сустрэчы, без сумневу, таксама не быў выпадковым. Выразна прасочваецца канцэптальная паява: беларуская дзяржава рупіцца не толькі пра захаванне нацыянальнай ідэнтычнасці прадстаўнікоў тых народаў, што жывуць на яе тэрыторыі, але і падтрымлівае ў гэтым памкненні нашых землякоў з іншых краін. Прымеркаванне штогадовага нарад беларусаў свету да знакавых культурных імпрэз стала добрай традыцыяй — нагадайма, удзельнікі першага пасяджэння атрымалі магчымасць пабываць у Нацыянальнай бібліятэцы і на сярэднявечным фэсце ў Навагрудку, другое адбылося пад час леташняга "Славянскага базару ў Віцебску". І таму землякі з іншых краін (а шлях некаторых членаў Савета доўжыўся не адну тысячу кіламетраў) здолелі правесці свой час максімальна карысна і цікава, спатолюшы "голад" па беларускай культуры, які пакуль што яшчэ адчуваецца.

— Немагчыма развіваць нацыянальную культуру без уліку ўкладу дыяспары, — адзначыў на пачатку пасяджэння старшыня Кансультатыўнага савета, міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка, звяртаючыся да прадстаўнікоў беларускіх арганізацый замежжа. — Вы з'яўляецеся неад'емнай часткай нашага беларускага грамадства.

Удзел у пасяджэнні прынялі прадстаўнікі шэрагу ўрадавых інстытуцый: міністэрстваў адукацыі, замежных спраў, унутраных спраў, спорту і турызму, апарата Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцей. Гродзенскую вобласць прадстаўляў намеснік старшыні аблвыканкама Ігар Жук. Такі шырокі спектр удзельнікаў цалкам заканамерны: падтрымка беларускай дыяспары з'яўляецца справай комплекснай, а не "вузкапрофільнай", усе захады ў гэтым важным напрамку павінны быць мэтанакіраванымі.

Міністр культуры перакананы: такі падыход будзе замацаваны і пашыраны дзякуючы Дзяржаўнай праграме "Беларусы ў свеце", распрацоўкай праекта якой па даручэнні Урада займаецца Міністэрства культуры краіны. На сёння гэты карпатлівы працэс ужо выйшаў на фінальную стадыю, і неўзабаве праект будзе вынесены на разгляд Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь. Працягваецца і распрацоўка законапраекта, які мае дэталёва вызначыць статус і правы суйчыннікаў, што жывуць за мяжой.

Пад час пасяджэння Кансультатыўнага савета па справах беларусаў замежжа.

тушка, вырашэнню дадзеных задач павінны паспрыяць інфармацыйныя праекты самога Інстытута культуры — сайт і друкаванае выданне, у якіх мэтазгодна стварыць адмысловыя раздзелы.

Безумоўна, пашырэнню інфармацыі пра нашу краіну за мяжой спрыяюць беларускія культурныя цэнтры. Як вядома, праца па стварэнні іх сеткі ўжо актыўна вядзецца, ёсць і першы вынік: летась такая ўстанова адкрыла свае дзверы ў Варшаве. Як паведаміў Павел Латушка, ужо ў наступным годзе падобны цэнтр запрацуе і ў Маскве, а ў бліжэйшых планах — Літва, Украіна, а таксама Германія.

Старшыня Федэральнай нацыянальнай культурнай аўтаноміі "Беларусы Расіі" Валерый Казакоў выступіў з сустрэчнай прапановай: аб стварэнні ў Мінску Дома беларусаў замежжа — своеасаблівай пляцоўкі ды каардынацыйнага і інфармацыйнага цэнтру для самых розных ініцыятыў прадстаўнікоў дыяспары. На думку Паўла Латушкі, новая ўстанова можа з'явіцца на базе адной з ужо дзеючых — Інстытута культуры Беларусі або Рэспубліканскага цэнтру нацыянальных культур.

Маладым — дарога. А віза?

У сваёй прамове Павел Латушка звярнуў асаблівую увагу на працу сярод моладзі — тых землякоў, якія з'яўляюцца эмігрантамі ўжо не ў першым пакаленні, але не губляюць нацыянальную ідэнтычнасць і памяць пра гістарычныя карані.

— Лічу, што работа з этнічнай беларускай моладдзю не носіць мэтанакіраванага характару, — адзначыў міністр культуры. — Але менавіта ад таго, як яна будзе арганізавана, залежыць жыццяздольнасць беларускіх дыяспар ды глэннасць нашай сённяшняй працы. Прапаную вылучыць гэты аспект у якасці прыярытэту для беларускіх арганізацый дыяспары і дзяржаўных устаноў краіны...

Безумоўна, стварэнне беларускіх школ або класаў паўсоль, дзе ёсць хаця б колькі патэнцыйных вучняў, немагчымае з практычных прычын. Старшыня Згуртавання беларусаў свету "Бацькаўшчына" Алена Макоўская бачыць вырашэнне гэтай праблемы ў стварэнні сістэмы дыстанцыйнага навучання, здатнай ахапіць нашых юных землякоў... Выступоўца адзначыла, што такія просьбы ад прадстаўнікоў дыяспары ёй даводзілася чуць неаднаразова.

Як вядома, беларусы замежжа ўтвараюць асаблівую катэгорыю. абітурыентаў айчынных ВНУ. Старшыня Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства Польшчы Ян Сьчэўскі звярнуў увагу на юрыдычны казус — пакуль адзінкавы, але ў перспектыве істотны. Дзяўчына-беларуска, якая жыве за Бугам, вырашыла паступаць у мінскую навучальную ўстанову, але... не можа давесці сваю нацыянальную прыналежнасць. Беларускае заканадаўства патрабуе адпаведнага запісу ў пасведчанні аб нараджэнні, але ж у польскіх метрыках графа "нацыянальнасць" проста адсутнічае...

Безумоўна, выхаванню нацыянальнай свядомасці эмігранцкай моладзі больш за ўсё спрыяе не "дыстанцыйнае", а непасрэднае знаёмства з Беларуссю. Самая папулярная і даступная яго форма — экскурсіі на канікулах. Яны рэгулярна ладзяцца навучальнымі ўстановамі і арганізацыямі замежжа пры дзейнай падтрымцы беларускага боку. Павел Латушка адзначыў, што такую практыку неабходна пашыраць: яна сапраўды працуе ў справе фарміравання пазітыўнага іміджа нашай краіны.

Але... Старшыня Беларускага таварыства па сувязях з суйчыннікамі за мяжой "Радзіма" Максім Дубянок распавёў пра канкрэтны выпадак: школьнікі-беларусы з Эстоніі не так даўно вырашылі выправіцца на экскурсію да сябе на Радзі-

раз на тры гады, але ж Міністэрства культуры краіны выступіла з ініцыятывай скараціць міжфестывальную дыстанцыю.

Першы такі форум прайшоў летась у рамках "Славянскага базару ў Віцебску". Як паведаміў намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Тадэўш Стружэцкі, сёння разглядаецца пытанне аб арганізацыі самастойнага мерапрыемства, якое паводле маштабаў павінна стаць адной з самых знакавых культурных падзей года. Плануецца павялічыць колькасць удзельнікаў фестывалю і дыяпазон прадстаўленых на ім відаў мастацтва, задзейнічаць вядучыя канцэртныя пляцоўкі і музеі краіны, правесці майстар-класы на базе ВНУ культуры і мастацтваў...

Адпаведна, старт форуму можа лічыць абвешчаным, стымул удзелу ў ім — вельмі высокі. Таму суполкам з розных краін быў адрасаваны заклік распачаць падрыхтоўку "на першасным узроўні", заняўшыся выбарам калектываў і асобных творцаў, якія будуць прадстаўляць свае арганізацыі. Міністр культуры перакананы: асаблівую ўвагу тут належыць звярнуць менавіта на маладыя таленты.

Павел Латушка адзначыў: "Для нас вельмі важна, каб калектывы беларускіх арганізацый замежжа пастаянна прысутнічалі на самых знакавых культурных мерапрыемствах Беларусі".

Безумоўна, парасткі творчасці патрабуюць матэрыяльнай базы. Таму беларускія аматарскія аб'яднанні замежжа атрымліваюць пастаянную фінансавую падтрымку з бюджэту нашай краіны. Прыкладам, летась на набыццё сцэнічных касцюмаў і тэхнічнага абсталявання па лініі Міністэрства культуры было выдаткавана 200 мільёнаў рублёў. Павел Латушка выказаў спадзяванне, што з прыняццем Дзяржпраграмы гэтая дапамога пашырыцца за кошт уземадзялення з іншымі дзяржаўнымі ўстановамі.

казачнай меладрамы... Сяргей Маеўскі перакананы: "Песняры" могуць быць запатрабаваны не толькі тымі, хто схілы да настальгіі, але і маладым пакаленнем.

Нягледзячы на тое, што Кансультатыўны савет створаны менавіта пры Міністэрстве культуры, пад час яго пасяджэння неаднаразова ўзнімалася і тэма развіцця эканамічнага супрацоўніцтва. Гэта вытлумачальна: сярод нашых суйчыннікаў ёсць нямала людзей бізнесу, здатных стаць інвестарамі або партнёрамі. Для такой катэгорыі Максім Дубянок прапанаваў зладзіць спецыяльнае мерапрыемства — эканамічны форум.

Зрэшты, практычны аспект могуць мець не толькі чыста эканамічныя форумы. Многія пытанні вырашаюцца і ў кулуарах культурных ды грамадскіх падзей. Дырктар буйнога гандлёвага прадпрыемства Гродна Васіль Фунт, які суправаджаў дэлегацыю членаў Кансультатыўнага савета на Фэсце нацыянальных культур, меў магчымасць перамовіцца з гасцямі апошняга пад час вандроўкі па вуліцах Гродна.

— У выніку паўстала перспектыўная тэма, датычная наладжвання бізнес-кантактаў з прадпрыемствамі Санкт-Пецярбурга, — распавёў ён. — Падрабязнасці пакуль раскрываць зарана: усе задумы патрабуюць добрай прапрацоўкі...

І сапраўды, комплексны падыход у справе падтрымкі нашых суйчыннікаў за мяжой здатны прынесці комплексныя вынікі: і грамадскія, і культурныя, і эканамічныя.

Ілья СВІРЫН, Андрэй СПРЫНЧАН (фота), нашы спецкарэспандэнты Мінск — Гродна — Мінск

Чым запомніўся IX Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур? Пра яго падзеі — на стар 8 — 9.

ДОСВЕД І ЭМОЦЫІ У ФАРМАЦЕ ОРЕН АІР

На вялікі жаль, у некаторых краінах Еўропы ідэі мультыкультуралізму выклікаюць ужо не захапленне, а насяржанае, не вытрымаўшы напыву сацыяльных стыхій, што выліваюцца ў вулічныя пагромы. На гэтым фоне новыя рэкорды Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур выглядаюць тым больш сімптаматычнымі. У яго фінальных мерапрыемствах, што прайшлі ў Гродне ў мінулыя выхадныя, прынялі ўдзел грамадзяне Беларусі 33 нацыянальнасцей, агулам — больш за дзве тысячы чалавек! Змяшаўшыся са шматкроць большай колькасцю гродзенцаў і турыстаў, яны самым нязмушаным і пераканаўчым чынам засведчылі: ідэя свята — Беларусь як агульны дом для ўсіх яе жыхароў — не мае ў нашай рэчаіснасці ніякіх "падводных рыфаў". Як адзначыў Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка ў сваім прывітальным слове, зачытаным пад час цырымоніі адкрыцця фестывалю віцэ-прэм'ерам Анатолемам Тозікам, "грамадзянскі мір і згода, непрымальнасць любых форм дыскрымінацыі і варожасці на этнічнай глебе з'яўляюцца найважнейшымі духоўнымі каштоўнасцямі краіны". Далейшы ход падзей факталагічна падмацаваў гэты пасьпех Кіраўніка дзяржавы.

Ва ўмоўнай рубрыцы "Канфлікты, здарэнні, непараўнальны фэст" можна смела паставіць тэсту прычэрк. А вось што да уплыву згубных стыхій (прыродных, а не сацыяльных)... Ён сапраўды меў месца. Але быў нейтралізаваны звышзапэўняючай стыхіяй святочнага духу.

Танцы пад дажджом

Арганізацыя фэсту, які ахоплівае ледзь не ўвесь горад, — "кухня" надзвычай складаная, і ў прамым і ў пераносным сэнсе. Трэба размясціць і накарміць гасцей, абсталяваць шматлікія пляцоўкі, урэшце, забяспечыць ахову парадку, ачаплены ўвесь цэнтр Гродна — проста, на ўсялякі выпадак... І самае важнае — творчы складнік. Як расправіць галоўны ражысер свята Уладзімір Сяргейчык, сёлета яго эпізодаў было як ніколі шмат — 44. І такі шырокі асартымент забяспечваў культурную праграму для гледачоў усіх узростаў ды ўладдаванняў: ад аматараў інструментальнай музыкі і да тых, хто цікавіцца адзінаборствамі.

Гродзенскія ўлады, як заўсёды, справіліся са сваёй адказнай ролляй гаспадароў на "выдатна". Тым не менш, ёсць фактары, паўплываюць на якія — проста не ў людской сіле. Прадбаччы і прадурліхіць — таксама. Даўно заўважана, што поспех мерапрыемства ў фармаце орен айр на добрую палову залежыць ад надвор'я на вуліцы. Скажыце, што гэтым разам з ім не пашчасціла — гэта нічога не скажаць!

Папярэднія прагнозы абяцалі неспыненны дождж і анамальную для чэрвеня халадцу. На жаль, сіноптыкі не памыліліся. Шчыбуны з вазкала па залітых вадою гродзенскіх вуліцах ды пацпеваючы ад прывітаньня ветру, міжволі задавалі пытаннем: ці вытрымае фэст "выпрабаваныя стыхі"?

Але з першымі гукамі барабанаў мажарэтак, што разам з аркестрам распачыналі урачыстае шэсце, усё сумневы развейліся. Нацыянальныя дэлегацыі, якія рушылі ўслед за імі, хутка пераканалі, што на двары не канец кастрычніка, а ўсё ж першы дзень лета. Музыкі ды танцоры адважна забыліся на парасоны. І сваёй вяселасцю яны хутка "зарадзілі" і публіку.

Венецельцаў можна адзначна павіншаваць з удачным дэбютам на свяце: яны прынеслі ў яго агульную каршыну свае непаўторныя фарбы, напоўніўшы гродзенскія вуліцы духам сапраўднага лацінаамерыканскага карнавалу. Па ўсім было відаць, што выхадцы з краіны, дзе нават узімку не халадней за +20, акліматываліся ў нашых умовах выдатна.

Змаганне са стыхіяй прадоўжылася і ў наступны дзень свята, калі яно раскванцэнтравалася па 25 нацыянальных падворках. Практычна ўся заплававшая ванная праграма адбылася ў куточак старога Баку, адчуваючы пах шашлык, цыгане папраўдзі "запальвалі" на сваёй пляцоўцы, сабраўшы вакол сябе цэлую гурбу адкрытых парасонаў...

На рускім падворку, што месціўся ля бокна кінатэатра "Гродна", здарылася невялікае "ЧП": вецер паваўкі высокай ступі, да якога мацвалася святочная расцяжка. Але яго тут жа ўстанавілі на месца з дапамогай "валанцёраў" з публікі, замачвалі па-хуткаму, і — святочная праграма пайшла сваім ходам.

І самае важнае — гераізм мажарэтак артыстаў не быў бесцэнным.

Стыхія фэсту супраць прыроднай стыхіі

рамках вялікага фэсту быў зладжаны прэс-канферэнцыя, наменскі міністра культуры Рэспублікі Беларусь Тапшў Стружэцкі нагадаў журналістам, што трохдзёны гродзенскі фэст — гэта толькі вяршыня айсберга Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур. Фінальным акордам папярэдняе цэлае сімфонія — два гады паспяўчай працы па выяўленні талентаў сярод прадстаўнікоў нацыянальных супольнасцей. І колькасць спелых уздольнікаў — не максімальная самамота, а вынік аб'ектыўнага адбору. Калі б стаяла рабілася на масавасць уздольнікаў было б куды больш.

Адрэдавана, фестываль можна не толькі вынікам, але і стымулам. Спецыялісты падлічылі, што дзякуючы 18-гадовай гісторыі гэтага форуму аматарскага сьцяна Беларусі папоўнілася прыкладна сотняй новых калектываў, якія прадстаўляюць розныя этнасы. Якіма тых зорчак, якія запалілі ў Гродне, выйшла ўжо і на прафесійную сцэну.

І штогод арганізатары знаходзяць усё новыя і новыя магчымасці падтрымаць гэты рух. Сёлета ў

Тым не менш, без пазабоджэтных выдаткаў фестывальная праграма, без сумневу, моцна збыдзена б. Прыкладам, адзін з мабільных аператараў зладзіў на Савецкай плошчы канцэрт румынскай зоркі "Morandi". Яго канкурэнты імкнуліся не адстаць ды прапанавалі публіцы свае праграмы. З такіх "інгрыдэнтаў" і ўтвараўся агульны бурлівы "казан свята".

Пад час урачыстай цырымоніі адкрыцця фэсту знак "Ганаровы грамадзянін горада Гродна" быў уручаны генерала 90% затрачаных на арганізацыйныя патрэбы фэсту — спонсарскі.

Вядома, у свята не надта карціць думаць пра рэзы практычныя. Але на прэс-канферэнцыі гаварылася і пра жаконіку. Думаецца, мёр Гродна Барыс Казялкоў здзіўліў многіх, сказаўшы, што каля 90% затрачаных на арганізацыйныя патрэбы фэсту — спонсарскі.

няра. Падзея была зусім камерная — як і сама невялікая выставачная зала. Ды, як падаецца, без увагі гасцей і просьбы яна не абшлася. Многія з іх адначылі: у старадаўнім Гродне з'явілася яшчэ адно "гродзенскае" месца — на жаль, адно з нешматлікіх. Галерэя месціцца ў тымбіні маляўнічага дварыка на Савецкай.

Фэстывальныя дні прызначаюць не толькі колькасць турыстаў у Гродна (іх напільну быў заўважны нават няўзброеным вокам), але і лік турыстычных адметнасцей. А сярод іх, неспрэчна, — і трыя сямья дворыкі, часова ператвораныя ў нацыянальныя падворкі. Там пад час свята было асабліва тлумна — нават не зважаючы на дождж.

Аднак у звыклых ўжэ-д трыя дворыкі выглядаюць бязлюднымі. У іх наўрад ці можна натрапіць на упільную кавярнічку або сувенирную краму (адзінаквыя выключэнні — не ў лік), альбо стаць вылам мы забяспечвалі ўдзельнікаў свята харчаваннем, сувенірамі... Я лічу, што дапамагаць роднаму гораду ў добрай справе — гэта нармальна.

Менавіта гэтая згуртаванасць, патрыятызм гродзенцаў у дачыненні да свайго горада і, у прыватнасці, фэсту напэўняць яе якаснай праграмай — гэта дужа затратна для "шараговага" турызму. Але Фэст нацыянальных культур з усімі яго запанаванымі ды

Да 130-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы ў галерэі "Крыга" адбылася мастацкая акцыя ў гонар Песняра. Адным з самых незвычайных экспанатаў яе стаў кватраціх аўтарства Сяргея Грыневіча пад назвай "..."

імправізаванымі эпізодамі ў чарговы раз засведчыў, што публіку прыцягваюць не толькі вялікія відовічы. Нямаюцца зацікаўленыя гледачы тоўпяцца, скажыце, калі кавалі, якія драматэстравалі сваё ўмельства проста пасярод той самай цэнтральнай плошчы. Думаецца, няма аб'ектыўных перашкод, каб зрабіць такі канцэрт "шоу" звычайна. Аднак дакладна не выпадзе сумнівацца ў тым, што яны здатныя цудоўна папеліць "турыстычны клімат" Гродна.

...Так, кожнае свята раней ці пазней заканчваецца, эмоцыі оцішваюцца. Аднак свята — гэта не толькі эмоцыі, але яшчэ і карысны дохвед. І вельмі важна, каб ян укарнаваў і ў паўсядзённым рэчаіснасці.

Ілья СВІРЫЦ, Андрэй СПРЫНЧАН (фота), нашы спецкарэспандэнты Мінск — Гродна — Мінск На здымках: моманты маляўнічага фестывалю.

Праблема ўзаемадзеяння: сістэмнасць этнавыхавання

21 — 24 чэрвеня ў Акцябрскім пройдзе VII Рэспубліканскі фестываль фальклорнага мастацтва "Берагіня". Фестываль — адзін з самых самабытных на Беларусі. Хаця б з той прычыны, што "Берагіня" цягам васьмі гадоў імкнецца фарміраваць самадастатковую творчую асобу, якая годна пачувае сябе ў прасторы традыцыйнага мастацтва, усяляк пашырае і ўмацоўвае беларускую спадчыну. А гэта, як падаецца, наўпрост звязана з захаваннем нацыянальнай бяспекі: "Берагіня" ладзіцца ў адпаведнасці з Планам мерапрыемстваў па рэалізацыі Канцэпцыі нацыянальнай бяспекі Рэспублікі Беларусь, зацверджанай распараджэннем Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Але, нягледзячы на важкасць задач і мэт, стваральнікі "Берагіні" перакананы: на сёння брэндавы для краіны фестываль патрабуе ў арганізацыі і правядзенні якасна новых падыходаў.

У абмеркаванні фестывальных (і не толькі) праблем за "круглым сталом" "К" сабраліся начальнік аддзела культуры Акцябрскага райвыканкама Святлана БЕРАЗОЎСКАЯ, метадыст па харэаграфіі і тэатральным мастацтве Брэсцкага дзяржаўнага абласнога цэнтру маладзёжнай творчасці Людміла БЯРНЕЙ, старшы навуковы супрацоўнік Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Тамара ВАРФАЛАМЕЕВА, загадчык арганізацыйна-творчага аддзела Любанскага раённага цэнтру культуры Сяргей ВЫСКВАРКА, загадчык кафедры этналогіі і фальклору Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Вячаслаў КАЛАЦЭЙ, этнахарэограф, мастацкі кіраўнік Рэспубліканскага фестывалю фальклорнага мастацтва "Берагіня" Мікола КОЗЕНКА, а таксама рэдактар аддзела газеты "Культура" Яўген РАГІН і спецкарэспандэнт Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.

СА... "СЦІШАНЫМ ГУЧАННЕМ",

Яўген РАГІН:

— "Берагіня" існуе больш за дзясятак гадоў, але не ў кожным аддзеле культуры пра яе ведаюць. Ці не хочаць ведаць? Мы, напэўна, і сённяшняю сітуацыю павінны прааналізаваць, і паравацца пра перспектывы далейшага развіцця фестывалю... Што мяркуе на гэты конт дырэктар "Берагіні"?

Святлана БЕРАЗОЎСКАЯ:

— Чаму не ўсе аддзелы культуры далучаны да работ на нашым фестывалі? Мо таму, што ўсе мы прывыклі да пэўнай сістэмы, калі загады спускаюцца "зверху"? Гэта сістэма ў адносінах да "Берагіні" не спрацоўвае, таму пэўныя аддзелы, відаць, чакваюць указанняў... У нашым адзеле ініцыятыва ідзе "знізу", мы яе падтрымліваем і развіваем.

Мікола КОЗЕНКА:

— Калі нават з абласнымі ўпраўленнямі культуры вяду гутарку пра нейкія фестывальныя арганізацыйныя пытанні, дык пастаянна чую: "У нас няма для таго адпаведнага дакумента, таму ініцыятыву праяўляць не будзем". Між тым, у 2010 годзе, як толькі скончыўся шосты па ліку фестываль, была створана канцэпцыя наступнага з дакладным вызначэннем абласцей-удзельніц і канкрэтных кірункаў далейшай фестывальнай дзейнасці. Канцэпцыю пасля зацвярджэння Міністэрствам культуры разаслалі ва ўсе ўпраўленні культуры... Але, аказваецца, адной канцэпцыі — недастаткова. Доўга чакалі міністэрскага загада аб правядзенні "Берагіні". Калі ён з'явіўся, да фестывалю заставалася некалькі месяцаў. Таму для ўпраўленняў і аддзелаў культуры праблемным аказалася вызначэнне канкрэтных калектываў для ўдзелу ў заключных фестывальных мерапрыемствах на Акцябршчыне.

Яўген РАГІН:

— А "Берагіні" іншым разам прад'яўляюць прэтэнзіі менавіта ў аднастайнасці ўдзельнікаў...

Мікола КОЗЕНКА:

— Ды ці ж можна за тры месяцы "нарадзіць" новы талент? У сістэмы працэсу выяўлення і станавлення таго таленту ўключалася неабходна было некалькі гадоў таму. Дзеці павінны ведаць традыцыйны рэпертуар, павінны ўмець танцаваць, граць на народных інструментах, што бываюць у іх мясцовасці, павінны пры дапамозе настаўнікаў, бацькоў і работнікаў культуры ствараць сабе эксклюзіўныя (як у традыцыі!) касцюмы... Калі дзяўчына калісьці прыходзіла на вачыну і бачыла, што на сярбруцы амаль такі ж строй, яна дахаты бегла, каб касцюм той змяніць... Карацей, канцэпцыя ўсіх этапаў фестывалю — фарміраванне асобы... Але на сёння нават даклад-

на вызначаны для ўдзелу ў "Берагіні" калектывы не маюць афіцыйных выклікаў на фестываль. А яны за год павінны ведаць, што ўдзельнічаюць у фестывальнай імпрэзе.

Яўген РАГІН:

— Наколькі я зразумеў, правядзенне сёлетняй "Берагіні" сутыкнулася са значнымі цяжкасцямі. Дык мо фестываль аказаўся непатрэбны? На Любаншчыне так, напэўна, не думаюць, бо ў раёне сістэма працуе над развіццём ды папулярнасцю нашай традыцыйнай культуры...

За "круглым сталом" "К": пра статус фестывалю, запатрабаванасць аўтэнтыкі ды адсутнасць кантактаў паміж рэгіёнамі

Сяргей ВЫСКВАРКА:

— Менавіта таму ў фестывальныя імпрэзы "Берагіні" мы ўліліся вельмі арганічна. Так, апошнім часам нам стала цяжэй адпраўляць фальклорныя гурты Любаншчыны ў Акцябрскі. Справа ў тым, што "Берагіня" — напэўна, адзіны ў Еўропе фестываль традыцыйнай культуры, якому трэба адпавядаць, спецыяльна працаваць на яго. Шматтадовыя напрацоўкі неабходна мець і ў касцюме, і ў рэпертуары. Мы, да прыкладу, не толькі да носьбітаў пастаянна звяртаемся, але і да архіваў, каб вызначыць дакладна любанскую асаблівасць... Скажу адназначна: калі мы сапраўды рулімся пра захаванне нацыянальнай культуры, дык "Берагіня" — вельмі патрэбная! І праблему тут бачу ў тым, што фестываль гэты не мае сур'ёзнай дзяржаўнай падтрымкі. У выніку калектывы за ўласныя сродкі і па сваёй ініцыятыве змушаны рыхтавацца да ўдзелу ў "Берагіні": кантактаваць з навукоўцамі, скіроўвацца ў экспедыцыі і г. д. Не кожны гурт на гэта здатны.

Мікола КОЗЕНКА:

— Да лістапада мінулага года кожная вобласць для ўдзелу ў "Берагіні" павінна была прадставіць відэа, фотаматэрыялы будучых выступленняў. Іх няма і па сёння... Цяжка ўявіць, як усё будзе выглядаць. А выехаць у кожную вобласць ці ў раёны я ўжо не маю магчымасці, бо кіраўніком фестывалю працую на грамадскіх пачатках. Адно выратаванне — тэлефон ці Інтэрнэт...

Сяргей Выскварка.

Людміла Бярней.

Тамара Варфаламеева.

Яўген РАГІН:

— Зразумела, у любога аддзела культуры на сёння — процыма праблем: і рамонтны будынкаў, і выкананне планаў платных паслуг, і наладжванне шарагоўх мерапрыемстваў... Ад чагосяці заўжды трэба адмаўляцца. Але чаму ледзь не пастаянна адмаўляемся ад свайго роднага і ўнікальнага — ад народнай мастацкай традыцыі?

Сяргей ВЫСКВАРКА:

— А яна непапулярная і на тэлебачанні, і ў жыцці не так, як належыць, раскручваецца. На эстрадзе — тое ж, хоць чувашскія "Буранаўскія бабулі" яскрава пераканалі, што этнічная асаблівасць — запатрабаваная... І я тут не абвінавачваю бы толькі аддзелы культуры, бо перакананы: калі была б тэлетрансляцыя з фестывалю ў Акцябрскім (і сёлетніх, і колішніх), дык неабяжыма глядзчы пераканаліся б у надзвычайнай прыгажосці традыцыйнай культуры з кожнага беларускага куточка. І кожны калектыв-удзельнік варты самай пільнай тэлеўвагі, бо гурты ж не зніклі — усе яны вельмі плённа працуюць. Мо тады ў раёнах зразумелі б прэстыжнасць ды знакавасць "Берагіні"... Усе гурты, якія аднойчы пабывалі на фестывалі, да зведаных імі сцэнічных форм выканання ўжо не вяртаюцца, а ўзнікаюцца на якасна новым узровень творчай дзейнасці.

Яўген РАГІН:

— Мы кажам пра сістэмнасць захавання традыцыі. Гэта сістэмнасць немагчымая без узаемадзеяння ўстаноў сістэм міністэрстваў культуры і адукацыі. Можам казаць сёння пра пэўныя нестыкоўкі гэтага ўзаемадзеяння?

Вячаслаў КАЛАЦЭЙ:

— За трынаццаць гадоў існавання "Берагіня" стала трывалай часткай сістэмы этнамастацкай адукацыі Беларусі. Многія дзеці — дыпламанты фестывалю, тыя, хто пераймаў ад носьбітаў традыцыі каранёвых форм мастацтва, пасля школы атрымалі на нашай ка-

федры якасную адукацыю ды вярнуліся на месцы бытавання традыцыі і забяспечваюць там яе ахову, а таксама перайманне і развіццё. Сярод іх — Паліна Роўда, настаўніца Стайскай ДШМ на Лепельшчыне, Віталь Залатароў, дырэктар Акцябрскага цэнтру дасугу, Яна Нікалаенка, выкладчыца фальклору Магілёўскага каледжа мастацтваў, Ірына Глушэц, метадыст па этнаграфіі і фальклору Гомельскага АМЦНТ...

Яўген РАГІН:

— І тым не менш, работнікі сферы адукацыі тут больш актыўнічаюць?

Людміла БЯРНЕЙ:

— З той проста прычыны, што, да прыкладу, на Брэстчыне мы цу-

абласныя метацэнтры — супраць удзелу ў "Берагіні" калектываў сістэмы адукацыі, а ўзамен прапанаваць нічога не могуць. І яшчэ прыклад бяздзейнасці абласных структур: з аднаго раёна на фестываль прысылаюць па тры калектывы. Словам, ніякага даследавання не вядзецца і навуковага абгрунтавання мясцовага фальклорнага руху няма. А сэнс "Берагіні" — у пашырэнні геаграфіі самабытных праяў традыцыйнай культуры. Няўжо гэты працэс трэба з Мінска каардынаваць?

Тамара ВАРФАЛАМЕЕВА:

— Так, сістэмы няма. А сістэма "Берагіні" — гэта наяўнасць ды ўзаемадзеянне чатырох складнікаў: навукі,

доўна разумеем: "Берагіня" — брэнд краіны. І для выкладчыкаў прэстыжна ўзнімаць свае фальклорныя калектывы да высокага рэспубліканскага ўзроўню... У нашым "Радаводзе" — фестываль-спадарожніку "Берагіні" — удзельнічала, з падачы сферы адукацыі, 17 тысяч дзяцей Брэстчыны... І мне крыўдна, што сістэма ўстаноў культуры тут здае свае пазіцыі. А фальклор, між тым, — невычэрпная крыніца для самарэалізацыі і выхавання асобы...

Яўген РАГІН:

— Напэўна, удвая крыўдна і ад таго, што культура на сёння адчувае хранічны недахоп кваліфікаваных кадраў, а магчымасці "Берагіні" як "кузні" будучых дасведчаных спецыялістаў выкарыстоўвае далёка не напоўніцу.

Людміла БЯРНЕЙ:

— Пра тое і гаворка. Калі бачыш, як нацыянальныя калектывы сірткі выконваюць, дык заплакаць хочацца...

Яўген РАГІН:

— А ў гэтых дамах рамёстваў арыгамі займаюцца, у эстрадных студыях сельскіх клубаў шансон спяваюць...

Сяргей ВЫСКВАРКА:

— Неаспрэчна тое, што спецыялістаў па традыцыйнай культуры неадраваляна мала. Цягам васьмі гадоў існуе кафедра этналогіі БДУКІМ, выпускае пяць — шэсць чалавек у год. Гэта ж мізэр! А спецыялістаў сцэнічных жанраў універсітэт выпускае шмат. Мо і ў гэтым прычына сцішанага гучання "Берагіні"?

Мікола КОЗЕНКА:

— Я васьмі за Брэстчынай шмат гадоў назіраю: значна і ў станоўчы бок змянілася касцюміраванне ўдзельнікаў "Берагіні". Дзеці і музычнымі інструментамі валодаюць цудоўна. Але гэта — заслуга работнікаў агульнаадукацыйных школ. Напэўна, справа ў адсутнасці нейкага аднадумства: культура не хоча пачуць адукацыю, адукацыя — культуру. Вось прыклад падрыхтоўкі сёлетняга фестывалю:

культуры, адукацыі і СМІ. Сяргей Выскварка добра заўважыў: "Фестывалю трэба адпавядаць". Словам, "Берагіня" — з'ява больш чым важкая: гэта ўжо не проста фестываль, а рух перадачы традыцыі дзецям, і для яго варты старанна распрацоўваць бліжкія, сярэднія і далёкія перспектывы. І тут, па маім меркаванні, патрэбна адпаведная доўгатэрміновая праграма. Толькі тады на месцах усвядоміць, што фестываль — не проста чарговае фармальнае мерапрыемства, што да "Берагіні" неабходна сур'ёзна рыхтавацца. А ўстаноў культуры, на жаль, працую сёння менавіта на мерапрыемствы, накіраваныя на выкананне планаў, якія "Берагіню" бяруць пад увагу далёка не заўжды... Калі на месцы ёсць энтузіяст — ёсць і справа.

Мікола КОЗЕНКА:

— Крыўдна тое, што на пэўныя фестывалі працую ўся краіна, на мясцовыя, абласныя, туры едуць спецыялісты, прафесійна займаюцца адборам, падказкамі. У выніку актыўнай калектывнай працы і заключных імпрэзы атрымліваюцца ўнушальныя. Сёння скончыўся фестываль, назаўтра пачалася падрыхтоўка да наступнага... З "Берагіняй" усё далёка не так.

Яўген РАГІН:

— Не дапамагае Інстытут культуры Беларусі?

Мікола КОЗЕНКА:

— Там ёсць аддзел традыцыйнай культуры і аматарскай творчасці, у якім працую з дзясятка чалавек. Яны, як і пааецца, павінны праяўляць актыўнасць у арганізацыйным і метадычным забеспячэнні "Берагіні". Ці ж можна ўвесь гэты навуковы клопат скідаць на раённыя аддзелы культуры? Словам, усё трымаецца на энтузіязме і дасведчанасці работнікаў на месцах

Яўген РАГІН:

— Цікава, колькі затратны фестываль для Акцябрскага раёна?

Святлана БЕРАЗОЎСКАЯ:

— Каштарыс "Берагіні" — каля 250 мільянаў рублёў. Сродкі ідуць на працяванне і харчаванне ўдзельнікаў, на

прывавы фонд і на выраб рэкламна-выдавецкай прадукцыі. Долевы ўдзел прыняло Міністэрства культуры — 60 мільёнаў, абласное ўпраўленне культуры — 50 мільёнаў. Выкарыстоўваем, натуральна, і пазабюджэтныя сродкі. Пэўная сума ідзе на набыццё ці арэнду матэрыяльна-тэхнічнага абсталявання... Словам, каштарыс па сённяшніх мерках — даволі сціплы... Але прыёма адзначыць тое, што наша вобласць сёлета актыўна падключылася да падрыхтоўкі "Берагіні": упершыню за гісторыю фесту існуе адпаведны план, падлісаны старшынёй аблвыканкама Уладзімірам Дворнікам.

Яўген РАГІН:
— Яшчэ доказ таго, што брэндаваць фесту не выклікае сумневу. Прынамсі, на ўзроўні кіраўніцтва вобласці...

Святлана БЕРАЗОЎСКАЯ:
— Менавіта праз "Берагіню" ў рэспубліцы, фактычна, і даведаліся пра Акцябрскі раён... Безумоўна, фестываль заслугоўвае большай увагі...

Святлана БЕРАЗОЎСКАЯ:
— Толькі ўдзельніцаў "Берагіні" — больш за 800 чалавек. Хіба ж гэта не доказ знакаваці фестывалю?

Сяргей ВЫСКВАРКА:
— А стасункі паміж удзельнікамі! Гэта ж неацэнная творчая школа!

Вячаслаў КАЛАЦЭЙ:
— З вялікай цікавасцю назіраюць за развіццём "Берагіні" і замежнікі. Некаторыя з іх і за свой кошт, без запрашэння, прывязджаюць на фестываль. Іншай магчымасці для камунікацыі паміж фалькларыстамі проста няма.

Яўген РАГІН:
— Як арганізаваны аналагічныя замежныя фестывалі?

Вячаслаў КАЛАЦЭЙ:
— Больш сістэмна. І пры кожным дзейнічае фестывальная дырэкцыя... Нагадаю, Мікола Козенка займаецца "Берагіняй" таксама на грамадскіх пачатках. А адпаведная структура Інбелкульты на фестываль не працуе.

Мікола КОЗЕНКА:
— Мы ўключылі ў "Берагіню" дэфіле-прэзентацыю народных строяў, навукова-метадычную выстаўку "Традыцыйная культура і дзеці", на якой кожны рэгіён прадставіць гісторыю развіцця сваёй традыцыйнай культуры і прадэманструе факты яе пераемнасці. Падаецца, усё гэта будзе цікава...

Яўген РАГІН:
— Я ўявіў сабе, як у дэфіле праходзяцца 118 дзяўчынак і хлопчыкаў з кожнага раёна Беларусі ў сваіх адметных нацыянальных строях, зробленых уласнымі рукамі... Карцінка — цікавая.

Вячаслаў КАЛАЦЭЙ:
— І строі гэтыя на "Берагіні" (у адрозненне ад іншых фестывалю) заўжды адпавядаюць сапраўднасці... Што б там ні было, але "Берагіня" ўжо пастела ўвайсці ў гісторыю і этнічнай педагогікі, і традыцыйнага мастацтва. Аналітыкі неаднойчы будуць звяртацца да гэтай унікальнай з'явы...

Хэдлайн рэгіёна: выніковасць агульнай справы

У нядаўнім нумары "К" я ўжо пісаў пра такую значную і нават неабходную рэч для аддзелаў культуры, як стварэнне сваіх сайтаў. У працяг тэмы закрану яшчэ вось які аспект. Як адзначалася ў ранейшым матэрыяле, многія начальнікі аддзелаў культуры пад час гутарак скардзіліся на тое, што стварыць падобны сайт каштуе вельмі дорага і гэта патрабуе значных высылкаў. Акрамя таго, трэба пастаянна дбаць пра падтрымку вэб-рэсурсу: запаўняць яго актуальным кантэнтам, ствараць новыя рубрыкі, удасканальваць сістэму пошуку ўнутры самой віртуальнай старонкі...

Хто адназначна прайграе?

Стварэнне і падтрымка сайта сапраўды каштуе высылкаў. Але ж ці значных і вялікіх? З гэтым не пагаджуся.

У якасці доказу — некалькі прыкладаў тых паспяховых сайтаў сферы, якія працуюць на прасторы Байнэта ўжо цягам доўгага перыяду, створаныя, між іншым, не па загадзе "зверху", а самастойна. У тэксце падам і вэб-адрасы гэтых сайтаў, каб зацікаўленыя маглі іх наведваць і, магчыма, сёе-тое пераняць ды ўзяць на ўзбраенне.

Рэклама і турыстычныя дывідэнды

Найперш — пра сайт аддзела культуры Столінскага райвыканкама, які знаходзіцца па адрасе <http://kultura-stolin.ucoz.ru>. Па словах кіраўніка мясцовага аддзела культуры Васіля Зарубы, іхняя старонка ў Інтэрнэце, створаная колькі гадоў таму, карыстаецца ня зменным попытам: на сённяшні момант зарэгістравана звыш 2000 наведвальнікаў. Прычым сайт — абсалютна бясплатны, бо размешчаны на партале, што прадастаўляе такую магчымасць кожнаму. Як адзначыў Васіль Заруба, кожны тыдзень на планёрцы ў аддзеле вырашаюцца пытанні аб папаўненні сайта надзённым кантэнтам, што, безумоўна, павышае запатрабаванасць столінскай культурнай старонкі. І, як паведаміў начальнік аддзела культуры, дзякуючы гэтаму

мерапрыемства абавязкова адразу ж з'являцца ў Сусветным павуцінні.

Укладанні — невялікія

Яшчэ адзін цікавы сайт створаны намаганнямі супрацоўнікаў раённага краязнаўчага музея ў Ганцавічах (<http://gantsevichi.museum.by/>). Начальнік аддзела культуры райвыканкама Ірына Марцінкевіч паведаміла "К", што сайт запатрабаваў невялікіх грашовых укладанняў толькі на пачатку свайго стварэння. Дарэчы, сёння прыбытак ад яго значна большы. Па перакананні Ірыны Барысаўны, падобныя сайты павінны быць у кожным раёне Беларусі, бо гэта самы лепшы сродак данесці ўсю неабходную інфармацыю пра культурнае жыццё рэгіёна, наладзіць стасункі з калегамі з Беларусі ды СНД, і, у рэшце рэшт, прарэкламаваць свае дасягненні, якія, вядома ж, працуюць на прыцягненне ў краіну шматлікіх турыстаў. Дарэчы, як паведаміла начальнік аддзела культуры, у хуткім часе сайт з'явіцца і ў Ганцавіцкай цэнтральнай раённай бібліятэцы.

Увогуле трэба сказаць, што бібліятэкары шматлікіх раёнаў сапраўды не стаяць у шапцы, а актыўна працуюць у Інтэрнэт-прасторы. Прыкладам, на сайце <http://koryu-books.info> можна даведацца пра ўсе бібліятэчныя мерапрыемствы Капыльскай ЦРБ, паступленні новай літаратуры і тыя паслугі, якія прапануюцца ўстановай. Па словах загадчыка аддзела абслугоўвання

Што трэба зрабіць, каб сайты ўстаноў культуры сталі звыклі з'явай? Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77 або kultura@tut.by, тэлефануйце ў рэдакцыю па нумары 8-017-334-57-23, абмяркоўвайце тэму на www.facebook.com/kimpressby/! Нам важная менавіта ваша думка!

некаторыя калектывы раёна ўжо атрымлівалі і атрымліваюць запрашэнні на гастролі як у Беларусі, так і за яе межамі. Так што стварэнне сайта цалкам сябе апраўдала, перакананы Васіль Заруба.

Тым жа шляхам пайшлі і стваральнікі сайта ўнікальнага для Беларусі Музея драўлянай лыжкі, што знаходзіцца ў Березіне Мінскай вобласці (адрас — <http://lyzhka.ucoz.com>). Па словах дырэктара музея і кіраўніка народнага клуба майстроў Ганны Ждановіч, "нарадзіцца" ў Інтэрнэце ім было нескладана: на бясплатным партале прапануецца шаблон, які можна напоўніць чым заўгодна. І кіраўнік музея так і робіць: змяшчае па сваім адрасе актуальную інфармацыю пра будучыя музейныя мерапрыемствы, пра выстаўкі, што тут ладзяцца, паведамляе навіны клуба майстроў, а таксама плануе абвясціць з дапамогай Інтэрнэта конкурс на лепшы праект помнікі лыжцы, у якім змога прыняць удзел кожны ахвотны, прычым не толькі з Беларусі. Таксама, як адзначыла Ганна Ждановіч, у чэрвені ў Березіне адбудзецца чарговы абласны пленэр разьбяроў па дрэве, і, натуральна, фотаздымкі ды відэафайлы з гэтага знакавага

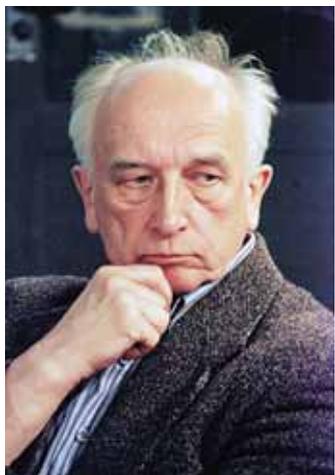
і інфармацыі ЦРБ Ірыны Пятровіч, цягам бліжэйшага часу на сайце будзе выкладзены электронны каталог, і любы карыстальнік зможа даведацца аб наяўнасці кнігі не выходзячы з дому.

Як бачна, стварыць сайт установы культуры не так ужо і складана. Але, нягледзячы на тое, што раённыя кіраўнікі сферы культуры выдатна разумеюць важнасць і значнасць Інтэрнэт-прасторы ў сваёй дзейнасці, многія аддзелы толькі падступаюцца да вырашэння названай задачы. І гэта нягледзячы на тое, што Сусветнае павуцінне дае шмат магчымасцей для пашырэння кантактаў культуротнікаў як у краіне, так і за яе межамі. Між тым, хацелася б таксама, каб сайты ўстаноў культуры нашай краіны былі зарэгістраваны ў даменнай зоне "by" і выкарыстоўвалі транспірацыю менавіта з беларускамоўнай назвы ў адрасе рэсурсу.

Высова тут толькі адна: хто спозніцца на гэты своеасаблівы інфармацыйны цягнік часу — той адназначна прайграе. Іншага проста не дадзена. А купіць білет у гэты цягнік пакуль яшчэ не позна. Дык становіцеся да касы!

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Або ў адказ мы чуем: "Ініцыятыву праяўляць не будзем"

Мікола Козенка

Святлана Беразоўская

Вячаслаў Калацэй

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:
— А турыстаў пад час фестывалю ў Акцябрскім шмат?

Святлана БЕРАЗОЎСКАЯ:
— Пакуль не, але адпаведную інфраструктуру рытуем. Комплекс "Бубнаўка" менавіта на развіццё турызму і працуе. Замежныя госці "Берагіні" ў захапленні не толькі ад фесту, але і ад непаўторнасці раёна. Вось так, праз уласную самабытнасць, прапагандуем і ўсю Беларусь. Так што дзяржаўная падтрымка тут проста неабходная.

Мікола КОЗЕНКА:
— А ёсць яшчэ і праблема гледача: не кожны з вобласці ды рэспублікі можа дабрацца да фестывальных імпрэз...

Святлана БЕРАЗОЎСКАЯ:
— Існуе губернарскае даручэнне аб пашырэнні маршрутаў да Акцябрскага.

Сяргей ВЫСКВАРКА:
— Сярод жыхароў Акцябрскага фестываль вельмі запатрабаваны. Наша танцавальная пара з вёскі Сарачы выступала тут у 2008-м, прыехала сюды праз два гады — і артыстаў мясцовыя гледачы пазналі, прынялі з удзячнасцю! Так што фанатаў канкрэтнай аўтэнтыкі ўжо хапае... Думаю, праблема не ў колькасці гледачоў, а ў недахопе сродкаў на праезд да Акцябрскага. Нашы культурныя работнікі, да прыкладу, наймаюць трансарт за ўласны кошт, каб трапіць на фінальныя фестывальныя імпрэзы...

Мікола КОЗЕНКА:
— Між тым, "Берагіня" мае дынаміку развіцця... Наконт Інбелкульты. Пяць гадоў як падрыхтаваны ўнікальны "Купальскі спеўнік" (для таго, каб усе ўдзельнікі фесту гралі па аднолькавых правілах), але Інстытут гэты рэпертуарны зборнік так і не можа выдаць...

Яўген РАГІН:
— А можна на "Берагіні" зрабіць?

Мікола КОЗЕНКА:
— Лічу, што можна. Але трэба выпускаць дыскі з песнямі, танцамі, тыя ж рэпертуарныя зборнікі, якія развідуцца па школах мастацтваў.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:
— А пастаянна дзеючая фестывальная дырэкцыя "Берагіні" патрэбна?

Мікола КОЗЕНКА:
— Безумоўна патрэбна! Як і фестывальны фонд, дарэчы.

Вячаслаў КАЛАЦЭЙ:
— Не абысціся і без архіва...

Мікола КОЗЕНКА:
— А пад фестывальнай дырэкцыяй маю на ўвазе каардынацыйны цэнтр, які зводзіў бы ў адно рэчышча дзейнасць раённых і абласных дзяржаўных структур...

Адзін Акцябрскі раён справу не выцягне. А "Берагіня" усё ж мае рэспубліканскі статус.

Яўген РАГІН:
— Фестываль пастаянна развіваецца, напаяняецца дадатковым зместам. У чым адметнасці сёлетніх фестывальных імпрэз?

Ад рэдакцыі. А рэзюмэ нашага чарговага "крутлага стала" наступнае. "Берагіня" — знакавы фестываль, які, па мэтах і задачах станаўлення асобы на ўзроўні традыцыйнай культуры, не мае аналагаў не толькі ў Беларусі, але і ў замежжы. Па вызначэнні — гэта брэндавае і доўгатэрміновае мерапрыемства, далейшае дынамічнае развіццё якога цяжка ўявіць без сістэмнага навукова-метадычнага забеспячэння і пільнай дзяржаўнай падтрымкі.

Развіццё фестывалю забяспечыць і дакладна выверанае ўзаемадзеянне дзвюх сістэм — культуры і адукацыі, — утварэнне фестывальнай дырэкцыі і фестывальнага фонду.

Сваю ролю ў далейшым удасканаленні фестывальнага руху, які наўпрост уплывае на развіццё этнаадукацыі і этнамастацтва, павінен адыграць і Інстытут культуры Беларусі.

Рэспубліканскі фестываль фальклорнага мастацтва — не фармальнае кароткатэрміновае мерапрыемства. Гэта, як пераконвае жыццё, — доўгатэрміновы рух, які наўпрост уплывае як на міжнародны імідж нашай краіны, так і на ўсебаковае творчае развіццё беларускай моладзі. Падтрымка гэтага руху — частка нацыянальнай ідэалогіі.

Фота Юрыя ІВАНОВА

РЭГІЁНЫ: МАЙСТАР-КЛАС КРЭАТЫВУ

"Для таго, каб дасягнуць пэўнага выніку, варта ставіць перад сабой недасяжныя мэты"... Не бяруся ацэньваць жыццяздольнасць дадзенай высновы. Неаспрэчна, канешне ж, тое, што немалы план па аказанні платных паслуг прымушае работнікаў культуры крэатывіць напоўніцу. Аднак у параднага пінжака іншым разам бывае даволі зношаны выварат. Інакш кажучы, невыканальны план, збольшага, ніяк не спрыяе якасці культурнага абслугоўвання, а гэтыя аддзелы культуры з гэтай прычыны нагадваюць "пракатныя станы" па "выпечцы" не зусім ядомага прадукту, пра што "К" пісала і будзе пісаць неаднаразова. Але сёння мы не пра "блінчы-камякі", а — пра ідэі-інавацыі...

вясельны абрад альбо шлюбная цырымонія ў традыцыях XIX стагоддзя. І такая рэгістрацыя "на пленэры", пераканана Аксана Хімакова, не застанеца незапатрабаванай. Маўляў, хто ж з маладых адмовіцца ад "графіскіх" віншаванняў? У рэалізацыі праекта аддзелу культуры дапамагае не толькі ЗАГС, але і мясцовае ляснацтва.

Жабінкаўшчына: драпікі для турыста

А вось у Жабінкаўскім раёне з выкананнем плана паслуг, па словах начальніка аддзела культуры Васіля Чаплявіча, усё як мае быць. "За кошт чаго выконваецца?" — "За кошт таго, што круцімся!" І вынік "кручэння" зводзіцца не толькі да правядзення дыскатак ды абменных канцэртаў.

Неаспрэчна адно: мясцовае кіраўніцтва ўсяляк падтрымлівае ініцыятывы свайго аддзела культуры. Як распавядае яго начальнік, старшыня Жабінкаўскага райвыканкама Мікалай Токар на ўладкаванні музея выдаткаваў летась з мясцовага бюджэту 170 мільёнаў рублёў, а сёлета — 200 мільёнаў.

Смалявіччына: да вас едзе дыскатка

З начальніка аддзела культуры Смалявіцкага райвыканкама Галінай Харламавай мы размаўлялі нядоўга: яна спыталася з мясцовымі самадзейнымі калектывамі на фестываль у Балгарыю. Але паспела зазначыць, што рэалізаваных творчых і сапраўды цікавых праектаў у іх — шмат...

А вось аб праектнай канкрэтыцы распавяла выконваючая абавязкі дырэктара РАМЦ Надзея Гошка. Для школьнікаў у раёне наладжаны мабільныя дыскатэкі з дэманстрацыяй кліпаў і тэматычнага відэашэрагу. І такое "прасунутае" мерапрыемства ладзіцца перыядычна ў кожным з шаснаццаці СДК і СК. Рэкламную кампанію маладзёжнага дыскатэчнага праекта (лістоўкі, банеры) аддзел аглаціў за кошт уласнага пазабюджэту. У выніку школьнага спажыва танцавальных вечароў у раёне не згубілі...

Віцебшчына: праектная база

Фестываль? З інвестфорумам!

Вясковы крэатыў коштам у... "антонаўку"

Фестывальную эстафету ў рэспубліцы падхапіла Віцебшчына. Учора Паставы распачалі XV Міжнародны фестываль народнай музыкі "Звіняць цымбалы і гармонік". 15 чэрвеня стартуе Міжнароднае свята традыцыйнай культуры "Браслаўскія зарніцы-2012", а 22 — 24 чэрвеня адбудзецца XIX Міжнародны фестываль песні і музыкі "Дняпроўскія галасы ў Дуброўне". Кожны з іх — знакавы і адметны. Заслуга ў гэтым належыць і Віцебскаму абласному метадычнаму цэнтру народнай творчасці. Пра яго крэатыўную дзейнасць, праблемы і перспектывы — гутарка з дырэктарам установы Кацярынай ЛАБУКА.

— Кацярына Пятроўна, "Браслаўскім зарніцам" — вось ужо 45 гадоў, гэта самы старэйшы фэст на Віцебшчыне. Што робіце для таго, каб сёлета не быў падобны на папярэдні?

— Ледзь не паўвека таму ўсё пачыналася з агляду харавой творчасці. Мерапрыемства стала абласным, потым — рэспубліканскім. Сёлета сумесна з абласным упраўленнем культуры вырашылі, што не варта забывацца на вытокі свята: у шэрагу мерапрыемстваў запланавана і харавая асамблея, на якой выступяць лепшыя калектывы Віцебшчыны. Летась гэткай жа крэатыўнай адметнасцю выглядаў, як падаецца, гістарычны дзень "Браслаўскіх зарніц": яго мы назвалі "Меч Брачыслава", і ў ім бралі ўдзел гістарычныя клубы вобласці. Так што імкнёмся не паўтарацца.

— Начальнік аддзела культуры Дубровенскага райвыканкама Людміла Дударова распавяла, што пад час "Дняпроўскіх галасоў..." выступаць не толькі 25 калектываў з Малдовы, Польшчы, Латвіі, Літвы, Эстоніі, Украіны, Расіі, але і пройдзе інвестыцыйны форум. Наколькі ведаю, для фэстаў Віцебшчыны такія інвестфорумы — гэта ўжо завяздэнка?

— Так. І ў Паставах, і ў Браславе таксама ладзяцца фестывальныя інвестыцыйныя форумы. Летась пад час аналагічнага мерапрыемства ў Дуброўне падпісана інвестдамова з адной з фірм на будаўніцтва аўтастанкі і гасцініцы з забавляльным комплексам. Будаўніцтва ўжо вядзецца... Зразумела, гэта першыя крокі па выяўленні агульных інтарэсаў для інвеставання тых або іншых культурных праектаў. Але без іх які шлях у будучыню?

— Пошукі інвестараў — справа больш чым надзённая, у тым ліку і для ўдасканалення тэхнічных магчымасцей вашага Цэнтра. Ведаю, да прыкладу, што са сваімі калегамі-метадыстамі, скажам, з Магілёва вы не можаце віртуальна кантактаваць, бо не маеце абсталявання для наладжвання відэаканферэнцыі...

— Не маем не толькі гэтага. Так, відэакамера — састарэла. Адсутнічае тэхніка для выдавецкай дзейнасці. Не, метадычную літаратуру выдаём, але якасць зборнікаў нас, мякка кажучы, не задавальняе. Больш за тое: не ў кожнага супрацоўніка абласнога метадычнага цэнтра ёсць камп'ютар.

— Што казаць тады пра раённыя метацэнтры?.. Тым не менш, Віцебшчына — радзіма надвычай цікавых творчых

праектаў. Мяне ў гэтым пераканала камандзіроўка ў Полацкі раён, дзе праблем з дзяржаўна-прыватным інвеставаннем культурных акцый не існуе, бо сітуацыя знаходзіцца пад кантролем і ва ўлад, і ў работнікаў культуры...

— Гэтка ж сітуацыя — і ў адзеле культуры Полацкага гарвыканкама. Адзначыць хачу і метадычны цэнтр Лепельскага райвыканкама, якім кіруе Нона Сездзіна. Тут нарадзіўся цікавы маладзёжны інавацыйны праект "Домік у вёсцы". Аўтар — вядучы спецыяліст РАМЦ Марына Колас.

— Яна распавяла "К", што асноўным спонсарам праекта стаў "Белаграпрамбанк", свае інвестыцыі ў рэалізацыю ідэі ўклалі лепельскі філіял "Беларусбанка", малочна-кансервавы камбінат, завод хлебабулачных вырабаў... У чым сутнасць "Домік у вёсцы"?

— Летась пяць маладых гарадскіх сем'яў за пэўную плату пасяліліся на некалькі дзён у закінутым доме вёскі Антонаўка. Сялянскай працай зараблялі сабе бонусы на пражыццё. Для гэтага ў мясцовае абарачэнне былі ўведзены адмысловыя грошы — "ранеткі" ды "антонаўкі", якімі гарадскія "вясцоўцы" і расплачваліся ў антонаўскай краме. Гэта быў першы этап праекта пад назвай "Жыльцы старога дома". Другі этап — "Мы — побач" — распачнецца пад час сёлета Купалля. Маладыя людзі будуць жыць у самым сэрцы Бярэзінскага запаведніка — вёсцы Пераходы — у сем'ях састарэлых сялян, якім і мяркуецца аказаць валанцёрскую дапамогу.

Ну а трэці этап — "Мы разам" — запланаваны на 2013 год. Ён пройдзе на базе адной з нашых сельскагаспадарчых арганізацый. Працаваць і жыць тут будуць маладыя гарадскія і вясковыя сем'і... Праект паспеў стаць суперпапулярным. На ўдзел у ім літаральна чэргі выстройваюцца!

Гутарыў Андрэй СТАРЖЫНСКІ
На здымках: дырэктар Віцебскага АМЦНТ Кацярына Лабук.

Планавы дагмат: стымул ці тормаз?

Пад час адной з мабільных дыскатак на Смалявіччыне.

Гомельшчына: вячанне ў дуброве

Рэгістрацыя шлюбу ў звычайным ЗАГСе — шаблон, падумалі ў адзеле культуры Гомельскага райвыканкама і вырашылі ладзіць гэтыя ўрачыстыя мерапрыемствы ў Паляўнічым дамку Паскевічаў-Румянцавых. Як вядома, гэты славуты помнік архітэктуры і гісторыі знаходзіцца ў маляўнічым месцы: побач — возера, дубовы гай... Тут, паведамляе начальнік згаданага аддзела Аксана Хімакова, цяпер абсталёўваецца спецыяльная пляцоўка. А паслуга будзе, так бы мовіць, шматпрофільная: народны

У вёсцы Малыя Сяновічы, дзе, як вядома, месціцца сядзіба бацькоў Тадэвуша Касцюшкі, да ладу даводзіцца адмысловы, па словах Васіля Чаплявіча, музей. Экспазіцыя і пра мінуўшчыну будзе распавядаць, і пра сённяшні дзень краю. Сюды ад санаторыя "Буг" праляжа турыстычны маршрут. Васіль Чаплявіч мяркуе частаваць гасцей драпікамі ды шкваркамі, на якіх у свой час вырас легендарны Касцюшка. Але і гэты праект — пакуль у стадыі ідэі. Абавязкова пацікавімся праз час, як матэрыялізуецца гістарычна-гастранамічная задумка мясцовых маркетологаў ад культуры.

А праект "Падары гораду сонца!" звязаны з мастацкім упрыгожаннем аўтобусных прыпынкаў. Юныя графітчыкі ўжо прадстаўляюць свае эскізыныя заяўкі на афармленне. У верасні прыпынкі якасна зменяць сваё аблічча. Брава, Смалявічы! Тут сапраўды ззяе сонейка крэатыву. І напрыканцы — ізноў для даведкі: па словах Надзеі Гошка, установы культуры план па аказанні платных паслуг выконваюць і нават перавыконваюць. І робяць гэта без асаблівага "кручэння".

З рэгіёнамі пра крэатыў гутарыў Яўген РАГІН

Магілёўшчына: дзіцячая творчасць

Гран-пры — з ноўтбукам

3 чэрвеня ў Клімавічах завяршыўся XII Міжнародны фестываль дзіцячай творчасці "Залатая пчолка". Юныя выканаўцы з Магілёўскай вобласці заваявалі на гэтым мерапрыемстве ўсе Гран-пры.

Цягам трох дзён ладзіліся шматлікія конкурсныя выступленні. Акрамя таго, для гасцей свята працавалі "Горад майстроў", спявалі калектывы Магілёўскай абласной філармоніі ды ўдзельнікі тэлеконкурсу "Я пляю", ладзіліся разнастайныя конкурсы і шэраг іншых акцый. Нагадаем, у сёлета "Залатой пчолцы" прымалі ўдзел звыш 600 удзельнікаў з 9 краін свету.

Гран-пры фестывалю ў намінацыі "Вакальнае мастацтва" заваявала ўзорная эстрадная студыя "Росы" Цэнтра дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі "Росквіт" (Бабруйск). У намінацыі "Вакал" перамогу святкаваў саліст прадзвіжскага цэнтра "Прыступкі" Магілёўскай абласной філармоніі Цімур Шушкоў, а ў намінацыі "Выяўленчае мастацтва" — навучнка Клімавіцкай дзіцячай школы выяўленчых мастацтваў Настасся Антусева. Крысціна Вароніна, выхаванка гуртка "Залатая саломка" раённага Дома рамёстваў Чэрыкава, была лепшай у намінацыі "Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва", а лаўрамат у намінацыі

"Харэаграфічнае мастацтва" быў уганараваны народны ансамбль танца "Фольк-шоу-балет "Альянс" школы-каледжа мастацтваў Бабруйска.

Па словах начальніка аддзела культуры Клімавіцкага райвыканкама Волгі Хаўранковай, усім удзельнікам фестывалю, а таксама тым, хто заняў I, II і III месцы, былі ўручаны не толькі дыпламы, але і каштоўныя прызы. А ўладальнікі Гран-пры, дзякуючы спонсарскім сродкам, атрымалі ў якасці ўзнагароды ноўтбукі.

Ю.Ч.

З.Літвінава. "Кантрасты геаметрыі".

90-я гады, і ў 2000-я — працягвалі сваю дзейнасць у гэтым кірунку. Выстаўка якраз і прадстаўляе іхнія работы таго часу: жывапіс З.Літвінавай, А.Кузняцова, Л.Хобатава, Г.Васільевай, А.Дасужава, І.Кашкурэвіча, Я.Раяка, М.Бушчыка, Л.Русавай, шаўкаграфія С.Кірушчанкі, графіка У.Правідохіна, А.Варэца і В.Баранава, скульптура К.Селіханава і Т.Сакаловай, «прадметныя» інавацыі А.Малея і А.Слепава ды іншых (усяго — 27 аўтараў). Але трэба сказаць: цяпер абстрактным мастацтвам ужо нікога не здзівіць, тым больш, па вялікім рахунку, сучасны беларускі абстракцыянізм — дэжа вю. Нават супрэматычныя кампазіцыі 16-гадовай Надзі Хадасевіч-Лежэ (з фонду музея), створаныя ў майстэрні Уладзіслава Стржэмінскага ў Смаленску ў 1920-м, не саступаюць сучасным работам «аксакалаў» авангарда па «колерамузыцы», эфектна-жывапісных прыёмах «геаметрызму».

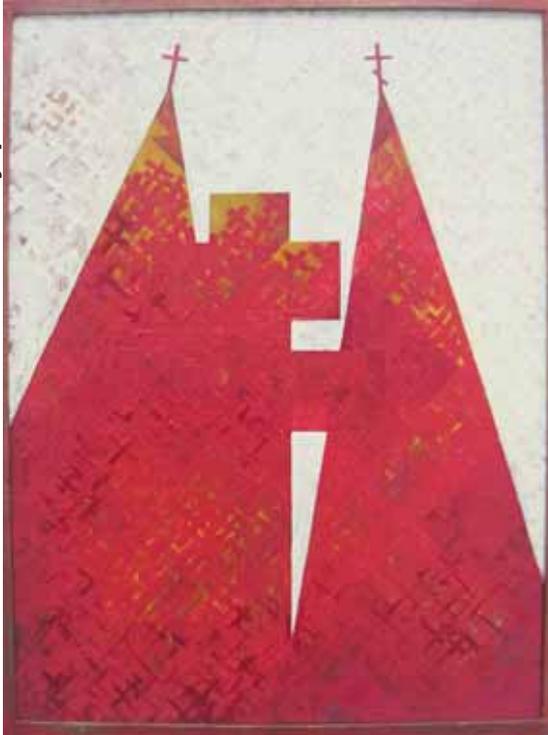
Што б там ні казалі, але гэта — цікавая падзея ў нашай выяўленчай культуры: выстаўка «Беларускі абстракцыянізм» у Нацыянальным мастацкім музеі, дзе былі прадстаўлены творы з музейнага фонду і з майстэрняў мастакоў. Несумненна, сур'ёзная гутарка пра эстэтычны ўражанні, якія прынясе экспазіцыя, яшчэ наперадзе...

Déjà vu... А што далей?,

або Сціплая прывабнасць беларускага авангарда

Н.Хадасевіч-Лежэ. "Супрэматызм".

В.Шчасны. "Дрыса. Унія XXI".

Мноства матэрыялаў, зноў жа, несумненна, дазваляць шмат чаго пераасэнсаваць, адкрыць як бы нанова, ацаніць з пазіцыяй сённяшняга ўяўлення аб тым, што было зроблена беларускімі мастакамі-наватарамі ў галіне абстракцыянізму — у тым кірунку, які цягам XX стагоддзя ўяўляе з сабе грандыёзную з'яву. Думаю, паслядоўнікаў напрамку пабачым і на Усебеларускай выстаўцы сучаснага мастацтва, якая зараз рыхтуецца па ініцыятыве Міністэрства культуры.

Мастакі, якім на пачатку XX стагоддзя выпаў гонар першымі працаваць у рэчышчы новай традыцыі, па сутнасці, разняволілі мастацтва, надалі яму немагчымы раней маштаб і размах пошуку, свабоднага ад капіравання рэальнасці. Час, капрызы моды, напластаванне проціборства дактрын самага рознага кшталту, у рэшце рэшт, пазнейшае, сучаснае ўжо для нас, сённяшніх, элігонтства вельмі многае казалі і замуцілі ў гэтай чыстай крыніцы. Перш за ўсё — непарыўную сувязь абстракцыянізму з законамі пабудовы мастацкага твора, яго апоры на тая ж самая ўласцівасць рэальнасці, што ляжалі і ў глыбіннай аснове класічнага мастацтва. Гэта была свабода, але — не анархія, не адмова ад чагосьці самага галоўнага, не ўседазволенасць. І, мабыць, менавіта тут — вечная каштоўнасць мастацтва авангарда, мастацтва, якое і да сённяшняга дня выклікае дыскусіі ды незапаправаванасць больш

шасцю грамадзян постсавецкай прасторы, што выхаваны на ўзорах строгага акадэмічнага рэалізму.

Канешне ж, беларускі абстракцыянізм (пасля легендарнага супрэматызму Малевіча і яго «ўнавісаўцаў») не нарадзіў знакамітых асоб. Дакладней кажучы, савецкі час не дазволіў нарадзіцца «левізне», «фармалізму» ды іншым «буржуазным» «-ізмам», акрамя «самага перадавога ў свеце» мастацкага метаду — сацрэалізму «ў яго рэвалюцыйным развіцці». І толькі ў 1970 — 80-я гады на паверхню мастацкага жыцця ў Беларусі пачынаюць выбірацца з падполля першыя «нефармаль-нонканфармісты», «парушальнікі спакою», якія прыводзілі ў абурэнне многіх адэгтаў перадзвіжніцтва і акадэмізму, а таксама мастацтвазнаўцаў «у цывільным». У час перабудовы і пасля распаду СССР усё быццам бы ўстала на свае месцы: абстракцыянізм, постмадэрнізм, неарэалізм, канцэптуалізм разам з перформансам, інсталляцыяй ды іншымі мастацкімі прыдумкамі атрымалі права свабодна валодаць прасторай выставачных залаў. Менавіта тады ў Мінску ды Віцебску з'явіліся некалькі груп як сімвалы поўнай свабоды творчасці, свабоды вызвання сваіх жыццёвых пазіцый і проціпастаўлення сябе афіцыйнаму мастацтву. Але, як ні дзіўна, хутка цікавасць да напайзабароненага раней «найноўшага мастацтва» пачала зніжацца. Тым не менш, найбольш стойкія, трывалыя творцы і ў

Апошнія «вялікія магікане» сучаснай беспрадметнасці — В.Кандзінскі, віцебскія «ўнавісаўцы», П.Мандрыян, Д.Полак, Х.Міро, М.Ротка, П.Клее, Ф.Пікабья, М.Дзюшан даўно пайшлі з жыцця. А тым, хто хоча «ўдасканаліць» іх спадчыну, пакуль бракуе моцнага таленту і філасофскіх пасылаў, сугучных новаму электронна-камп'ютарнаму стагоддзю. Ці не таму некаторыя нашы былыя эксперыментатары, творы якіх бачым у экспазіцыі, пазней усё ж вярнуліся да фігуратывага мастацтва? Бо, мабыць, зразумелі бесперспектыўнасць беспрадметнай творчасці ў кантэксце сучаснага жыцця, пакуль не гатовага раскрыць абдымкі для ўспрымання такога мастацтва. Іншыя, асабліва — група віцебчан, працягваюць свае пошукі, закладзеныя «Чорным квадратам» Малевіча, але, нягледзячы на шматлікія эксперыменты, цікавыя праекты былога аб'яднання «Квадрат» альбо праекты тыпу «6+6», «Information», «Construction», «Just now», «Abstract» усё ж сваіх папярэднікаў пакуль не абышлі. І зноў жа — дэжа вю... А можа, я не маю рацыі, і ўсё расудзіць найлепшы мастацтвазнаўца — час, як гэта не раз здаралася ў гісторыі мастацтва? Пакуль жа існуе такі папулярны анекдот. У нейкім буйным сучасным музеі чацвёрты раз крадуць «Чорны квадрат» Малевіча. Музейнаму вартуўніку дзядзьку Васю ўжо моцы няма ў пяты раз гэты квадрат маляваць...

Барыс КРЭПАК

Урэшце, усё пачынаецца з «Урокаў» — інсталляцыя на першым паверсе. Вязаная кофтакі на вітрыне з падпісам «Косцю — 6 гадоў» і фотаздымак скульптара ў юнацтве; некалькі шэрагаў шклянак з малаком на падносе — «прывітанне» дзіцячым садкам, школам, летнікам; шкiлет голуба на падстаўцы і зубная шчотка на фоне транспаранта з лозунгам, які з-за яго непатрэбнас-

веру, перамог у загадзя няроўным па сілах баі. Гэта ён з братамі трымае купал неба, цяжар мінулага і ўласны памылка («Атланты»), стаіць маўкліва і асуджана ў чарзе, будзе бессэнсоўныя піраміды («Піраміда») і, урэшце, ідзе наперад, робячы крок з апошняй прыступкі лесвіцы кудысьці ў пустэчу («Уверх»)... І ўсё — у атачэнні застылых правадыроў разца Азгура.

«Адзін і многія» — у Мемарыяльным музеі-майстэрні З.І. Азгура працуе персанальная выстаўка скульптара Канстанціна Селіханава. Постаці даўга-ногіх герояў прыхільнікам ягонага таленту даводзілася бачыць неаднойчы. Яны, нібы персанажы гісторыі, якую мы калісьці чулі ў дзяцінстве, выклікаюць адчуванне «старых знаёмых»... Але сабраныя разам у пэўным асяроддзі (а гаворка, паўтаруся, — аб прасторы Музея Заіра Азгура), «знаёмых» раскрываюць таямніцы пра сябе.

Пазлы атлантаў і старых знаёмых

«Пірамідай» — да «Рамонту»

ці-сцёртасці ўжо і не прачытаць... Усе гэтыя сімвалы-прадметы, асабліва — для тых, хто заспеў савецкую эпоху, чамусьці рэзаніруюць не проста ў мінулае, а ў чыёсьці персанальнае мінулае, ад якога аддзяліцца сапраўды цяжка. У галоўным жа пакоі музея — інсталляцыя «Адзін і многія»: яны, манументальныя экспанаты музея, пазіраюць на безыменных герояў з паблажлівай цікаўнасцю. Але... Ці безыменныя нашы героі? Часта мы можам бачыць подпіс пад шэрагам работ: «Давід», «Давід-3», «Давід і Галіяф»... Нават скульптурная выява Льва Талстога мае подпіс «Давід-2». Магчыма, у гэтых паўторах і ёсць ключ да разгадкі гісторыі?

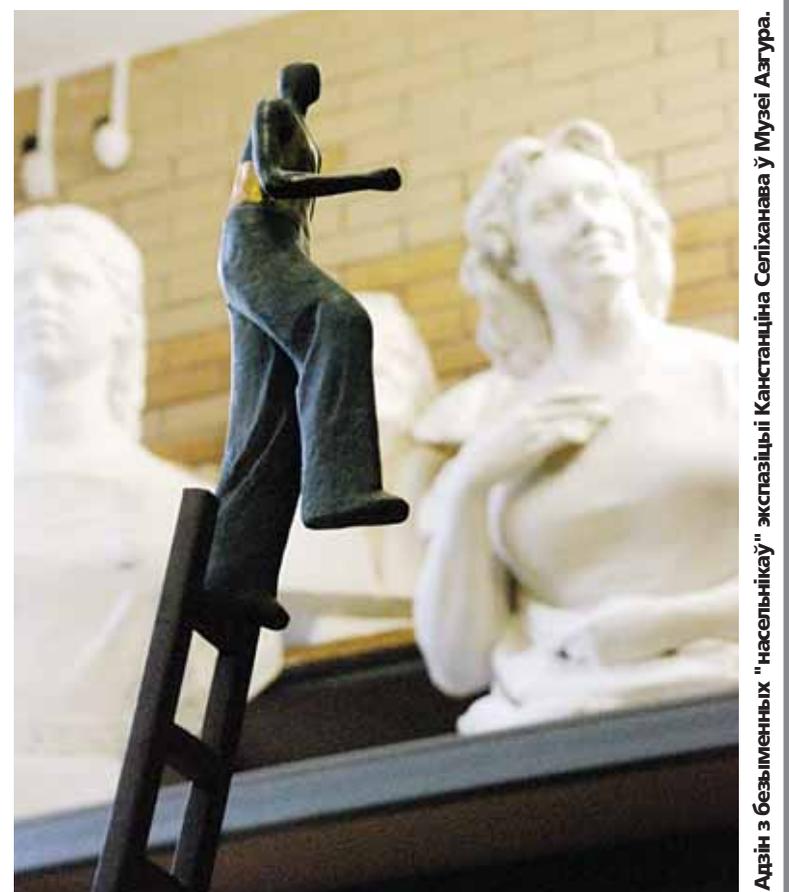
Урэшце, хто такі Давід? Пастух, які перамог ільва, мядзведзя, і, нарэшце, Галіяфа — магутнага воіна. Маленькі чалавек, які, абапіраючыся на сваю

Ды ёсць і яшчэ адзін пазл. «Рамонт» — такую назву мае інсталляцыя на другім паверсе, дзе калідор вядзе да партрэта Ніцшэ. Выява філосафа прапалена, і ў адтуліне, якая ўтварылася праз жэст зрыньвання аўтарэпэту, мы бачым лес як сакральнае месца сілы і духу.

«Не ведаю, куды ісці далей, калі, як сцвярджае Ніцшэ, тое, што ў прыродзе чалавека працівіцца злу — ёсць ілжывае, памылка выхавання», — скульптар бярэ выказванне Льва Талстога. І выбірае яго аднадумцам, які, нагадаем, да апошняга верыў у моц чалавечага духу.

«Адзін і многія» — гэта развага пра мінулае, якое прарастае ў нас невядомымі раслінамі. Свядомы выбар Селіханава — вырасціць уласны міф.

**Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ
Фота Юрыя ІВАНОВА**

Адзін з безыменных «населенікаў» экспазіцыі Канстанціна Селіханава ў Музеі Азгура.

Сярод беларускіх мясцін, звязаных з даўнім пражываннем татараў, старажытная Навагрудчына вылучаецца дзвюма мячэцімі, адна з якіх знаходзіцца ў самім горадзе, а другая — на Лоўчыцкім мізары ля вёскі Катошы. Абедзве яны не проста дзеючыя храмы — гэта помнікі драўлянага дойлідства і сведкі шматвяковай гісторыі мірнага суіснавання людзей розных веравызнанняў на нашай роднай зямлі, што чарговы раз засведчыў днёмі гродзенскі Рэспубліканскі фестываль нацыянальных культур.

Мячэць у Навагрудку. 1920-я гг.

Звон мячэці ў Вялікім Княстве

Пра што п'яе азан у Навагрудку?

Э.Рымаровіч. "Грунвальдскай бітве прысвячаецца".

Да таго ж, Лоўчыцкая парафія — адна з самых старажытных на землях былога Вялікага Княства Літоўскага і адлічвае свой час ад 1420 г. Больш за тое: Лоўчыцкі мізар — беларуская Мекка, бо калі мусульманін не меў магчымасці здзейсніць хадж да свяшчэннай мячэці Каабы, ён адпраўляўся да цудаздзейнай магілы пастушка святога Эўліі Кунтуся. Пра яго існавала шмат паданняў, а вобраз пастушка адлюстраваны ў мастацкіх творах. Нават і цяпер існуе павер'е сярод вернікаў некаторых канфесій: хто наведае магілу святога і шчыра памоліцца ля яе, той пазбавіцца хваробаў. Вылучаецца сярод іншых і Навагрудская мячэць. І цяпер у небе над Навагрудкам гукі царкоўных звонаў і касцельнага органа пераклікаюцца з напеўным азанам.

З часу першых буйных пасяленняў, здзейшчаных пад апекай Вітаўта, татарскія жыхары, і ў першую чаргу — воіны на землях Вялікага Княства Літоўскага, здолелі годна заявіць пра сябе. Можна ўзгадаць хаця б іх актыўны ўдзел у Грунвальдскай бітве, пад час якой менавіта ад рук татарскага воіна Багардзіна загінуў галоўнакамандуючы Тэўтонскага ордэна — вялікі магістр Ульрых фон Юнгінген.

Пазней, у 1631 г., на землях Беларусі пасялілася вялікая колькасць прадстаўнікоў племя барын, у тым ліку ў Навагрудскім і Мціслаўскім паветах. У гэце племя ўваходзілі нашчадкі найвышэйшых арыстакратычных родаў Крымскага ханства. Таксама ў Навагрудскім павеце жылі нашчадкі залатардынскай знаці з уланай і прадстаўнікі племені джалаір.

Першы спіс мячэццяў Рэчы Паспалітай 1795-га налічваў 23 храмы, і тры з іх знаходзіліся на Навагрудчыне. Так, прывілей на будаўніцтва мячэці ў Навагрудку каралём Станіславам Аўгустам Панятоўскім быў падпісаны ў 1792-м, і за чатыры гады на ад-

ноў з асноўных вуліц горада мусульманскі храм быў узведзены. Мячэць дзейнічала амаль шэсць дзясяткаў гадоў, пакуль не прыйшла ў заняпад канчаткова, а затым была перабудавана.

Вінцэс Каратынскі ў 1858 г., робячы свае падарожныя запісы "Наваградчына і Наваградка", пазначыў наступнае: "...У татараў здавён у Навагрудку ёсць свая мячэць, здаецца, заўсёды, так, як і сёння, драўляная... Паводзіны насельніцкаў горада, хрысціян і татараў, — узаемаадносіны — шчырыя, простыя, амаль вясковыя; бура пачуццяў, якая стрымліваецца рэлігіяй і славянскаю лагоднасцю; прастата, ветлівасць, гасціннасць — усё гэта ўяўляецца вельмі сімпатычным..."

Трэба сказаць і колькі слоў пра архітэктурны адметнасці беларускіх мячэццяў. Як вядома, мінарэт з паўмесяцам — адзін з тых архітэктурных элементаў, які вылучае мячэці сярод цэркваў і касцёлаў. Менавіта з мінарэта на мусульманскім Усходзе муэдзіны заклікаюць вернікаў на малітву. Але ці існавала такая традыцыя ў Вялікім Княстве? На нашых землях азан — заклік да малітвы — часцей абвешчвалі пры ўваходзе ў мячэць ці непасрэдна ў ёй. На здымку пачатку XX ст. бачна, што аснову мячэці складае зрубны, блізкі ў плане да квадрата, аб'ём, які пераходзіць у шатровы дах з нізкім чацверыком і спадзістай чатырохсхлавай страхой, мінарэтам з паўсферычным завяршэннем. Мінарэт выкананы ў традыцыях мусульманскага дойлід-

ства: выцягнуты гранёны барабан, увенчаны купалам, аснова якога падкрэслена карнізам.

Беларускі мусульманін у трактате 1557 г., напісаным па просьбе вялікага візіра Рустэма пашы для султана Сулеймана, адзначае, што "...убогія і нізкія мячэці пабудаваны з дрэва без мінарэтаў". Аўтар трактата спрабаваў знайсці вытокі абвешчання азана: "Дзе нідзе існуе дзіўны звычай, які заключаецца ў тым, што перад намазам адзін з нашых грамадзян абыходзіць вуліцу, гучна склікаючы ў мячэць на малітву. Я нідзе не бачыў падобнага звычайу, і пры спробе даведацца, ці практыкуюць дзве-небудзь у Азіі такі спосаб закліку ў мусульманскія храмы, мяне аднадушна запэўнілі, што гэта супярэчыць дзеянням самога Прарока і не можа адбывацца ў храме прававерных.

Я думаю, што так робіць у гэтых краях таму, каб такім чынам настойлівей заклікаць усіх у храм, альбо затым, каб ніхто не спазніўся..."

Першыя мячэці ВКЛ у большасці сваёй не мелі мінарэтаў, і заклік да набажэнства муэдзін абвешчавалі з ганку ці склікаў вернікаў, ходзячы па вуліцах. Цікава, што для зручнасці пачалі выкарыстоўвацца званы.

Пра іншую мячэць на беларускіх землях яшчэ ў 1551 г. было напісана: "...Гук біцця ў звон не мае параўнання". У 1854-м пры апісанні мусульманскага храма ў Мінску, якое зрабіў беларускі этнограф Павел Шпілеўскі, адзначаецца, што мячэць не мела мінарэта, і муэдзін склікаў вернікаў з прыступак ля дзвярэй мячэці...

Сёння рэканструяваная Навагрудская мячэць, як і раней, мае прыбудову з асобным уваходам. Там працуе нядзельная школа, праходзяць агульныя сходны. А яшчэ ў адным з пакояў вырашана расставіць збор музейнай экспазіцыі. Першыя экспанаты з'явіліся ў мінулым годзе і прысвечаны 600-годдзю Грунвальдскай бітвы: гэта гістарычны зборнік, а таксама фрагмент карціны Эдуарда Рымаровіча "Грунвальдскай бітве прысвячаецца". На палатне мастак змясціў і такое выслоўе: "Толькі ў таго, хто памятае сваю гісторыю, ёсць будучыня".

Разалія АЛЕКСАНДРОВІЧ, магістр філалогіі, сябра татарскай суполкі г. Навагрудка

Макет "Тутэйшых" і "Huslar"

Сёлета, у год юбілеяў Янкі Купалы і Якуба Коласа, у шырокай грамадскай з'явілася магчымасць праз разнастайныя мерапрыемствы, што адбываюцца ва ўсёй краіне, паглядзець на спадчыну класікаў з іншага ракурсу.

У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі праходзіць Літаратурна-мастацкі праект "Светач беларускай паэзіі", прымеркаваны да 130-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы. У рамках праекта адбыліся прэзентацыі факсімільнага выдання паэтычнага зборніка Янкі Купалы "Шляхам жыцця" і віртуальнага праекта "Янка Купала і Якуб Колас. Да 130-годдзя з дня нараджэння Песняроў зямлі беларускай". Таксама творчая спадчына Купалы была прадстаўлена ў НББ і на юбілейнай кніжна-ілюстрацыйнай выстаўцы "Пясняр беларускай душы", найкаштоўнейшымі экспанатамі якой сталі прыжыццёвыя кнігі класіка "Адвечная песня" і "Huslar", што пабачылі свет у Пецярбургу ў 1910 годзе, а таксама выданні купалаўскіх твораў на замежных мовах.

Дзяржаўны музей гісторыі тэатральнай і музычнай культуры Рэспублікі Беларусь падрыхтаваў выстаўку "Купалаўскія вобразы на беларускай сцэне", адкрыццё якой запланавана на 13 чэрвеня. Як паведамілі ў музеі, у рамках выстаўкі прадэманструюць арыгінальныя афішы, праграмы, эскізы дэкарацый і касцюмы да спектакляў паводле твораў Янкі Купалы, макет дэкарацый да пастаноўкі "Тутэйшыя", рукапісы Песняра, нумар газеты "Наша ніва", дзе змешчаны артыкул пра прэм'еру "Паўлінкі", а таксама публікацыі вершаў паэта.

У сваю чаргу, у Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа працуе чарговая выстаўка да юбілею Песняра. Гэты сумесны беларуска-літоўскі праект мае назвай паэтычны радок Уладзіміра Жылікі "О, Вільня, крывіцкая Мекка!". На выстаўцы — экспанаты з фондаў вільнюскага Літаратурнага музея А.Пушкіна і мінскага музея Якуба Коласа, што дазваляюць даведацца пра нашчадкаў расійскага паэта, лёс якіх звязаны з Вільняй і Віленшчынай, а таксама пра тое, што ўяўляла з сябе калыска беларускага нацыянальнага адраджэння ў гады маладосці Якуба Коласа, у "нашаніўскую" эпоху.

Вялікая ўвага ўдзяляецца не толькі нашым класікам, але і іх наступчыкам. Так, у Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы ўчора адбыўся вечар, прымеркаваны да 70-годдзя вядомага літаратуразнаўцы Вячаслава Рагойшы, старшыні Міжнароднага фонду Янкі Купалы. Трэба адзначыць, што дзякуючы плённай працы даследчыка былі выяўлены і апублікаваны архіўныя матэрыялы, якія пралілі святло на многія аспекты вывучэння творчай спадчыны Янкі Купалы, Якуба Коласа, Цёткі, Максіма Багдановіча. Апошнія па часе даследаванні літаратуразнаўцы ўвайшлі ў новую кнігу "Мой трыглаў", што была прэзентавана пад час імпрэзы.

Палац пяці стагоддзяў — у нашай сталіцы

Адметны праект працуе ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь. Гасцям установы прадстаўлена выстаўка сабору Нацыянальнага музея Літвы "Палац вялікіх князёў літоўскіх", арганізаванай дзякуючы фінансавай падтрымцы аднаго са спонсараў нашага музея.

Экспазіцыя прысвечана гісторыі палаца, жыццю і дзейнасці вялікіх князёў літоўскіх і складаецца з прадметаў інтэр'ера, археалогіі, вырабаў з металу, керамікі. У прыватнасці, дзякуючы праекту можна пазнаёміцца з унікальнымі ўзорамі мэблі, прадметамі побыту і хатняга ўжытку, габеленамі XVI—XVII стст., вырабамі керамічнага промыслу XIV—XIX стст., рэдкімі ўзорамі даспехаў, зброі, картаграфіі і атрыбутычнай часоў існавання Вялікага Княства Літоўскага.

Трэба адзначыць, што сваю дзейнасць Нацыянальны музей "Палац вялікіх князёў літоўскіх" распачаў у 2009-м — у год урачыстага святкавання тысячагоддзя першай пісьмо-

вай згадкі назвы "Літва". На думку стваральнікаў праекта, адноўлены палац павінен стаць сімвалам і значным аб'ектам гістарычнай памяці.

Гісторыя Палаца вялікіх князёў літоўскіх пачынаецца з канца XV — пачатку XVI ст. За час свайго існавання ён частаў прабыць Вітаўта, трагічную гісторыю кахання Жыгімонта Аўгуста і Барбары Радзівіл, зруйнаванне ў XIX стагоддзі. Грунтоўныя археалагічныя даследаванні тэрыторыі вялікакняжацкага палаца былі распачаты толькі ў 1987-м. У выніку іх было назапашана больш за 300 тысяч розных артэфактаў, што і склалі аснову экспазіцыі музея. Сёння гэта музей тыпу гістарычнай рэзідэнцыі. У ім прадугледжана функцыянаванне пастаянных экспазіцый з частковым аднаўленнем гістарычных інтэр'ераў, ажыццяўленне актыўнай грамадска-адукацыйнай дзейнасці, правядзенне выставак, канцэртаў, канферэнцый, а таксама дзяржаўных мерапрыемстваў на найвышэйшым узроўні.

К.А.

На здымку: Палац вялікіх князёў літоўскіх у Вільнюсе.

Роберт Генін. Аўтапартрэт, 1920 г.

(Працяг. Пачатак у №№ 21 — 22.)

...У Германіі застаюцца яго, Геніна, даволі дарослыя дзеці — Хельга і Герхард (ад першай жонкі Марты Карпавай) і пяцігадовы сын Марыя (ад другой жонкі, мастачкі Маргарыты Гурт). Але з сем'ямі мастаку не надта шанцавала. Пасля вяртання з астравоў ён разводзіцца і з Маргарытай. А праз два гады сустракае ў Парыжы чэшку Інесу, аўстрыйскую падданую, таксама мастачку. Ён пражыў з ёй да вясны 1936-га: у СССР яна, ужо сапраўдная парызжанка, не захачела ехаць з Робертам, і на гэтым іхняя сямейная лодка затанула...

Такім чынам, востраў Балі Малайскага архіпелага. Амаль гадавое прабыванне там Геніна (ён наведваў таксама і востраў Ява) пайшло яму на карысць: гэта было яго своеасаблівае "другое нараджэнне" як жывапісца. Тут усё яму прыйшлося па душы: джунглі, вулканы Гунунг-Батура і Гунунг-Агунга, горы Батукаў і Абанк, старажытны храм Барабудур, свяшчэнныя бананавыя пальмы, сапатавыя і базальтавыя дрэвы, малпы, кажаны, вавёркі... І — галоўнае — экзатычныя мясцовыя жанчыны і дзяўчаты, якія так і прасіліся на палотны. Таму не дзіва, што Генін сам лічыў свае "стыльныя" балійскія творы, зробленыя з натурны, лепшым з таго, што намалюваў алеем і пастэллю. На восеньскай выстаўцы мастакоў "Парыжскай школы" ў нашым музеі мы пабачым два творы з балійскага цыкла: "Балійка з кветкай" і "Балійка з малпачкамі". Акрамя таго, проста цудоўная серыя яго экзатычна-дэкаратыўных карцін, выкананых алеем, прысвечаная танцоўшчыцам легонга: гэта такія нацыянальны танец "чароўных німф", вяршыня жаночасці, вытанчанасці, пластычнасці і лёгкасці.

АВАНТУРНЫ ГЕНІЙ ГЕНІНА

Дык пашанцавала ці не мастаку з Высокага?

Р.Генін. "Рыбакі з лодкай".

Я не магу дакладна сказаць пра сапраўдныя прычыны такога вандравання Геніна літаральна на край свету. Зразумела — такі яго авантурны, у чымсьці шалёны, характар. Вядома, паўплывала рамантычная гісторыя палінезійскага жыцця паважанага ім Гагена, якая, праўда, скончылася драмай. Але, мабыць, не гэта галоўнае. Відаць, Генін вельмі стаіміўся ад аднастайнай еўрапейскай мітусні і ад людзей, што яго акружалі, асабліва — выдаўцоў і галерэйшчыкаў. Ды і сямейныя канфлікты з жонкай Маргарытай яму даволі-такі абрыдлі. І ён верыў, што там, куды накіроўваўся, можа здабыць новыя сілы. Маўляў, сучасны Запад прагніў, але чалавек моцнага духоўнага складу здолее, падобна да Антэя, пачарпнуць свежую энергію, дакранушыся да новай спрадвечнай зямлі. А праз год-два, паздаравёўшым і загартаваным, можна вярнуцца, так бы мовіць, у халодную цывілізацыю.

Генін прабываў на Балі і Яве год. Вярнуўся ў Берлін, але там не затрымаўся. Хутка перабраўся ў Парыж, каб падрыхтавацца да сваёй персональнай выстаўкі ў галерэі "Бонжан", якая належала маладому Крысціяну Дзіору, але ў Асконе дом за сабой на ўсялякі выпадак пакінуў. Экспазіцыя была адкрыта напярэдадні новага 1932-га. Вось што пісала 4 снежня 1931 г. парызская рускамоўная газета "Возрождение": "...Выстаўку Геніна ў галерэі "Бонжан" (вул. Боэсі) па колькасці яе экспанатаў можна называць першай вялікай рускай выстаўкай сезона. Генін яшчэ да вайны быў вядомы ў Германіі, ягоныя карціны — у многіх музеях і сур'ёзных прыватных калекцыях, пра яго напісаны артыкулы, кнігі. Пасля некалькіх вандровак (Ява, Акеанія і г. д.) Генін атабарыўся ў Францыі, і вось, нарэшце, — першая ягоная парызская выстаўка... У гэтых дзіўнаватых і квяцiстых палотнах, хаця і намалюваных пад моцным уплывам Шагала, — усё ж і свой тэмперамент, і жывапісная фантазія. Але яны занадта экспрэсіяністычныя для Парыжа... Генін недастаткова прапрацоўвае сваю фіктуру, жывапіс яго часам аддае кірмашовай грубаватасцю. Аднак усё гэта не перашкаджае яму быць сапраўдным мастаком і фантастам. (Адзначым асабліва карціну "Нявеста".) Пастэлі яго вылучаюцца вялікім дэкаратыўным пачуццём..."

Хачу прывесці яшчэ адзін фрагмент артыкула вядомага французскага паэта і мастакага крытыка Андрэ Сальмона — блізкага сябра Ж.Както, Г.Апалінера і А.Мадзільяні, таго самага, які адным з першых высока ацаніў творчасць маладога Пікаса-кубіста: "...Генін лічыць ні за што ўстаноўленыя правілы. Генін — гэта непрызнаны талент... Ён у 1907 годзе з'явіўся сярод нас, у міжнародным і фарбавым атачэнні "Вулея", у Важы-рары. Тым не менш, яму былі прысвечаны толькі невялічкія водгукі, бо гэты маленькі рускі яўрэй, якога мала турбавала свецкасць, ваўзў свае палотны

ў калясцы ў Салон Незалежных. Толькі адзін калекцыянер праявіў інтарэс. Ведаецца, хто гэта быў? Фелікс Патэн! Генін не надаў увагі прапанове Патэна, што была напісана на бланку вядомага бакалейнага магазіна. Ён працягаў яе значна пазней, пакінуўшы нас дзеля астравоў Малайскага архіпелага, адкуль вярнуўся праездам праз Лаго-Маджорэ, Швейцарыю ды Германію, дзе фанатыкі змагаліся за яго карціны. Генін выставіў карціны і гуашы. Іх называлі неахайнымі — ці то лялі, ці то хвалілі. Яны ж, наадварот, дэманструюць дакладныя веды і разуменне малюнка... Але ягоныя кампазіцыі — гэта яшчэ і мары. Яго не палохае банальнасць "сожэта". Як і іншыя яўрэйска-рускія мастакі Шагал, Суцін, Крэмень, ён выйшаў са славянскага фальклору, але прайшоў праз Яву — не будзем забывацца на гэта. У пластыцы, у абыходжанні з колерам ён знайшоў сакрэт, як, маючы схільнасць да летуценнасці, аддзяліць сябе ад таго, кім ён быў у маладосці..."

Апошняя выстаўка Геніна перад яго прыездам у Савецкі Саюз адбылася вясной 1935 г. у Нью-Ёрку, у галерэі Карла Ліліенфельда. Амаль палова работ (усяго іх было 32) прысвячалася жанчынам вострава Балі, другая — уласна французскія сожэты. У каталогу пісалася: "...Лірычны элемент, падобны да сну,

з'яўляецца ў яго апошніх творах "Нявеста", "Бландзінка", "Мастак", у якіх аўтар, хаця і жыве ў Парыжы, выразна выдае сваё рускае паходжанне... Менавіта ў гэтых позніх работах, дзе спалучаны асабісты лірызм і сіла нацыянальнага характару, Генін дасягае найбольш гарманічнага рашэння сваіх мастацкіх і эмацыянальных праблем..."

Цяжка сказаць, калі ён канчаткова вырашыў ехаць у Савецкі Саюз. Думаю, не пазней за сярэдзіну 1930-х. А можа, і раней, калі ў сваіх думках маляваў вобраз новай савецкай Расіі. Ды што ў думках? У сваім доме пад Парыжам стварыў невялічкія фрэскі пра "шчаслівае юнацтва" пад "савецкім небам". І праз Сяргея Багоцкага — прадстаўніка савецкага Чырвонага Крыжа пры Міжнародным камітэце Чырвонага Крыжа ў Жэневе — атрымлівае савецкі пашпарт. Дарэчы, гэта той самы Багоцкі, прафесійны рэвалюцыянер, былы катаржанін, які прымаў актыўны ўдзел у арганізацыі вяртання Леніна ў Расію і потым наладжваў савецкую сістэму аховы здароўя. У 1938-м яго раптам адклікалі ў СССР, але, на шчасце, ён цудоўна пазбегнуў сталінскіх рэпрэсій. І з Геніным будзе мець у Маскве сяброўскія стасункі да самага пачатку вайны...

Такім чынам, сакавік 1936 года. Масква. Перон Беларускага вакзала. Генін выходзіць з вагона, акрылены страснай, непераадольнай марай маляваць фрэскі на маскоўскіх новабудоўлях, быць сапраўдным будаўніком сацыялістычнага грамадства. Ён верыў, што як мастак-манументаліст патрэбны Савецкай краіне. Мастацтвазнаўца Аляксандр Ром, былы актыўны ўдзельнік мастацкага жыцця ў паслярэвалюцыйным Віцебску, у артыкуле ў газеце "Советское искусство" ад 4 снежня 1938 года спасылаецца на меркаванне знакамітага пісьменніка Ліёна Фейхтвангера, тагачаснага адпэта сталінскага рэжыму, пра Геніна, якога ведаў яшчэ ў Германіі: "...Генін — прыроджаны фрэскіст. Усе ягоныя творы — гэта фрэскі ці эскізы для фрэсак. Цяпер ён адчуў у маладым пакаленні СССР тое адзіства вялікага, вечна юнага мастацтва, якога так не хапае нашай злэшчаснай Еўропе. Проста, з дзіцячай непасрэднасцю і верай ён змагаецца за новы велічны фрэскавы жывапіс, праз які жадае вучыць савецкую моладзь..."

Так, Генін з энтузіязмам уключаецца ў новую рэчаіснасць, сустракаецца са старымі сябрамі маладосці А.Магілеўскім, А.Нюрэнбергам, М.Налевым, знаёміцца з мастакамі М.Чарнышовым, А.Дэйнекам, С.Ня-

крыціным, Я.Лансэрэ, П.Корыным, архітэктарамі Д.Іафанам і А.Шчусевым. Словам, па першым часе кайфаваў. Хаця Магілеўскі мякка падкрэслівае: "...Ягоныя занадта рашучыя ўчынкі, навеяныя фантазіяй, бывала, прыводзілі яго ў стан роспачы. Некаторая хваравітасць характару, дзякуючы яго выхаванню, павінна была адбіцца на яго далейшым жыцці..." І праз нейкі час прадказанне сярба збылося самым драматычным чынам.

А пакуль усё ішло добра. 7 чэрвеня 1936 года Генін на сходзе Маскоўскай арганізацыі саюза савецкіх мастакоў (МОССХ) робіць вялікі даклад пра фрэскавы жывапіс. У дакладзе ёсць і такія думкі: "...Каб я не прыехаў сюды, я перастаў бы займацца жывапісам. Бо жывапіс там — гэта прыгожая анучка... Мастаком не цікавіцца ні грамадства, ні ўрад. Творы мастака з'яўляюцца проста прыгожым аб'ектам. Калі ў цябе грошы ёсць — ты цар, калі няма — лепш памерці. Заходнія мастакі зайздросцяць нам, бо наша — адзіная краіна, дзе мастак з'яўляецца чалавекам, які будзе разам з іншымі сацыялістычнае грамадства. Там нават цяжка разумець, што мастак можа быць патрэбным чалавекам. У гэтым — галоўная сіла савецкага мастака і наша становішча. Дык вось, каб мне не ўдалося сюды прыехаць, я не мог бы больш займацца жывапісам..."

Генін, канешне ж, у гэтым пасыле хітруе. Там, і ў Германіі, і ў Францыі, і ў ЗША, у яго мелася шмат заказаў, і яму было б грэх скардзіцца на бядно-ту ды грамадскае непрызнанне. Але далей у дакладзе ён раптам абурецца і ўдакладняе: "...Я прыехаў сюды не таму, што быў раней прыніжаны і зняважаны. Наадварот, я пакінуў там багацце. Я быў бы шчаслівы, каб мая зямля ў Швейцарыі (меў на ўвазе маентак у Асконэ. — Б.К.) магла б вам як-небудзь служыць. Я не магу і не жадаю мець там ніякай маёмасці. Але вось мне балюча, што прабываюшы тры месяцы на сваёй радзіме, я яшчэ не стаў членам яе сям'і. Я прызнаюся: гэта балюча. Калі прыходжу ў бібліятэку, мне кажуць: "Вы не ў МОССХу, вы не мастак". Значыць, я — не мастак?... І Шчусеў згадаў, што я не ў МОССХу, і што творы падобнага роду (маляваць фрэскі. — Б.К.) павінны прайсці праз такую ўстанову...". І далей, зусім адчайна: "Мне бясконца балюча. Па начах я вяду страшэнную барацьбу з клопамі, што для мяне вельмі цяжка. Я міжволі ўстамінаў Ніццу, дзе стаіць мой дамок (другі, пасля Швейцарыі. — Б.К.), і вялікі сад, і свой лес. Я пяць месяцаў таму правёў там электрычнае святло... Але ўсё ж, калі б мне казалі — вяртайся назад, — я гатовы ўзяцца за кожнага лапа, толькі б трымацца, каб мяне назад не прагналі. Па начах думаецца: як жа так, хочаш быць часткай цэлага, — а табе кажуць: дурань, бяры заказ і зарабляй грошы. Гэта не можа задаволіць чалавека, якому тое і не трэба. Я прыехаў сюды выключна з мэтай калектыўна працаваць, дапамагаць сваім вопытам і сваім ведамі, а ў рабоце з фрэскай асабліва павінна быць калектыўнае і сяброўскае саборніцтва..."

Не ведаю, дапамог ці не гэты даклад Геніна, але ўжо 31 ліпеня таго ж года ў газеце "Правда" з'явілася публікацыя пад назвай "Пано мастака Р.Геніна ў Усесаюзнай С.-Г. выстаўкі": "Наркамат саўгаса СССР запрасіў прыехаўшага з-за мяжы вядомага майстра манументальнага жывапісу Р.Геніна для ўдзелу ў афармленні павільёна саўгасаў на наступнай сельскагаспадарчай выстаўцы. Па заданні Наркамата мастак Генін выязджаў на месяц у буйныя жывёлагадоўчы саўгасы "Грачовыя горкі", дзе намалюваў шэраг найцікавейшых эцюдаў і эскізаў для манументальнага пано на вытворча-бытавыя тэмы..."

(Заканчэнне будзе.)
Барыс КРЭПАК

МУЗЕИ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі: ■ Мастацтва Беларусі XII — XIX стст. ■ Мастацтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст. ■ Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст. ■ Мастацтва краін Усходу XV — XX стст. ■ Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст. ■ Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг. Выстаўкі: ■ "Веткаўскія іконы XVIII — XIX стст. у шытых бісерных акладах" (з фонду Веткаўскага музея імя Ф.Р. Шклярава і прыватных калекцый). ■ "Іван Айвазоўскі і марскі пейзаж XIX — XX стст." (60 твораў з фонду НММ). ■ "Вясна душы" (традыцыйны нацыянальны кітайскі жывапіс "гохуа"). ■ Партрэт Войцэха Пуслоўскага пэндзля Валенціі Ваньковіча. ■ Службы паясы з фонду Нацыянальнага мастацкага музея Літвы. ■ "Трансфармацыя ў..." (жывапіс В.Зянько і скульптура В.Малахава). ■ "Беларускі абстрактныянізм".

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь: МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX СТ." г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 87 96. ■ Пастаянная экспазіцыя. ■ "Цярноўнік крэсаў".

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 68. ■ Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦАГА-БІРУЛІ Ў Г. МАГІЛЁВЕ г. Магілёў, вул. Ленінская, 37. Тэл.: (8-0222) 22 48 87. ■ Экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст.". ■ Выстаўка рускага жанравага жывапісу XIX — пачатку XX стст.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 227 43 22. Экспазіцыі:

■ "Старажытная Беларусь". ■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы". ■ "З крыніц адвечнай прыгажосці". ■ "Водбліскі ваеннай славы". ■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — пач. XX стст.". ■ "Вайна 1812 г. у гісторыі Мінска". Выстаўкі: ■ "Палац вялікіх князёў літоўскіх у Вільнюсе" (са збору Нацыянальнага музея-палаца вялікіх князёў літоўскіх у Вільнюсе).

■ Пастаянная экспазіцыя. Выстаўкі: ■ "Мір стары — Мір новы" (фотадыяпазіцыя). ■ Мастацкае шкло "Нёманская хваля". ■ "Архітэктура і мазаіка" (С.Русецкі).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96. ■ Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць". ■ Выстаўка "О, Вільня, крывіцкая Мекка!"

■ "Экспануецца ўпершыню. З паступленняў 2011 г. у збор Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь". ■ "Каштоўныя ўзоры" (золата ў помніках дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва і пісьменства). Дом-музей ІЗ'езда РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47. ■ "Беларусь. Салдаты Перамогі" (у гонар Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне).

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя. Выстаўкі: ■ "Мір стары — Мір новы" (фотадыяпазіцыя). ■ Мастацкае шкло "Нёманская хваля". ■ "Архітэктура і мазаіка" (С.Русецкі).

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96. ■ Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць". ■ Выстаўка "О, Вільня, крывіцкая Мекка!"

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15. Тэл.: 334 56 21.

Выстаўкі: ■ "Апякункі паэтычных нябёс" (літаратурна-дакументальная).

з элементамі тэатралізацыі "Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка. ■ Інтэрактыўная гульня "У пошуках Папараць-кветкі".

Тэл.: (8-0232) 74 19 11. Цэнтральная частка палаца Выстаўкі: ■ "Бансай" (карлікавыя дрэвы Дзмітрыя Віхарова). ■ Беспрэцэдэнтны мастацкі праект "Палацавы комплекс" (актуальныя работы беларускіх мастакоў: скульптура, інсталяцыі, відэа, фатаграфія і жывапіс). ■ "Гомель будзеца" (да 870-годдзя першай згадкі пра горад у летапісных крыніцах). ■ "Старадаўнія гарады Беларусі ў кнігах і арцефактах"

Тэл.: (8-0232) 74 19 11. Цэнтральная частка палаца Выстаўкі: ■ "Бансай" (карлікавыя дрэвы Дзмітрыя Віхарова). ■ Беспрэцэдэнтны мастацкі праект "Палацавы комплекс" (актуальныя работы беларускіх мастакоў: скульптура, інсталяцыі, відэа, фатаграфія і жывапіс). ■ "Гомель будзеца" (да 870-годдзя першай згадкі пра горад у летапісных крыніцах). ■ "Старадаўнія гарады Беларусі ў кнігах і арцефактах"

Тэл.: (8-0232) 74 19 11. Цэнтральная частка палаца Выстаўкі: ■ "Бансай" (карлікавыя дрэвы Дзмітрыя Віхарова). ■ Беспрэцэдэнтны мастацкі праект "Палацавы комплекс" (актуальныя работы беларускіх мастакоў: скульптура, інсталяцыі, відэа, фатаграфія і жывапіс). ■ "Гомель будзеца" (да 870-годдзя першай згадкі пра горад у летапісных крыніцах). ■ "Старадаўнія гарады Беларусі ў кнігах і арцефактах"

Тэл.: (8-0232) 74 19 11. Цэнтральная частка палаца Выстаўкі: ■ "Бансай" (карлікавыя дрэвы Дзмітрыя Віхарова). ■ Беспрэцэдэнтны мастацкі праект "Палацавы комплекс" (актуальныя работы беларускіх мастакоў: скульптура, інсталяцыі, відэа, фатаграфія і жывапіс). ■ "Гомель будзеца" (да 870-годдзя першай згадкі пра горад у летапісных крыніцах). ■ "Старадаўнія гарады Беларусі ў кнігах і арцефактах"

Экспазіцыя: "Уладальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы". Выстаўкі: ■ "Свет класікі" (звыш 80 арыгінальных твораў XIX ст. з кніжнага збору князёў Паскевічаў). ■ Работы скульптара Э.Астаф'ева (у рамках выставачна-адукацыйнага праекта "Класікі беларускага мастацтва XX ст."). Паўночнае крыло палаца Выстаўкі: ■ Пакой крывых люстэркаў (пакой смеху). ■ "Свет звяроў Гомельшчыны". ■ Куток жывых экзатычных рэптылій. Зімовы сад Свет субтрапічных раслін і жывёл. Працуюць рэстаўрацыйныя майстэрні і адзел па турызме (вул. Кірава, 8).

ГРОДЗЕНСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ РЭЛІГІІ

г. Гродна, вул. Замкавая, 16. Тэл.: (8-0152) 74 25 13.

Экспазіцыі: ■ "Рэлігія і культура ў Беларусі" (ад старажытных часоў да канца XVIII ст.: архаічныя вераванні, хрысціянскія канфесіі, іслам, іудаізм). ■ "Эпоха. Час. Будынак" (гісторыя палаца, дзе размешчаны музей). Выстаўкі: ■ "З крыніц спрадвечных" (традыцыйная культура беларусаў).

ГОМЕЛЬСКИ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя. ■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы. ■ Выстаўка "Захаваем на вякі. Новыя паступленні і набыткі са збору Гомельскага абласнага музея ваеннай славы". ■ На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір. ■ "Музей крыміналістыкі".

ГАЛЕРЭІ *

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс.: 290 60 10.

Юбілейныя выстаўкі: ■ Сяргей Кірушчанка (сучасны жывапіс). ■ Уладзімір Сытчанка (графіка). ■ Іван Козел (жывапіс).

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, Кастрычніцкая плошча, 1 (Палац Рэспублікі). Тэл.: 327 26 12.

■ Жывапіс Уладзіміра Гардзіенкі "Пераадолювачы боль".

ПАСПЯШАЙЦЕСЯ НА ПОШТУ! НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА II-е ПАЎГОДДЗЕ 2012 ГОДА Падпісныя індэксы: індывідуальная падпіска — 63875, ведамасная падпіска — 638752.

■ "Песня Дзвіны Тараса Хадкевіча" (кнігі). ■ "Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам". ■ "Тэатральныя лялькі — госці музея".

БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а. Тэл.: 226 03 98. Экспазіцыі: ■ Пастаянная экспазіцыя. Выстаўкі: ■ "Партызанскі лагер". ■ "Паспяваенная вясна".

ГОМЕЛЬСКИ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ г. Гомель, пл. Леніна, 4.

(выявы Пушкінскіх мясцін, дом-сядзіба "Маркучай" у Вільнюсе, графіка Міколы Купавы, рукапісы Якуба Коласа). ■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66. ■ Пастаянная экспазіцыя. ■ "Жыццё і творчасць Янкі Купалы". ■ "Неўміручая Паўлінка" (да 100-годдзя напісання Янкам Купалам п'есы "Паўлінка"). ■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў

Тэл./факс.: 334 60 08. ■ 11 — "Сёстры Псіхеі" (драма) С.Кавалёва. ■ 12 — "Нязваныя госці" (меладрама) С.Бартохавай. ■ 13 — "Сталіца Эраўнд" (парадаксальная камедыя) С.Гіргеля. ■ 14 — "Сонечка" (драма) А.Папавай. ■ 15 — Харэаграфічны перформанс "Happy Valentine".

БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.

Гастролі Свардлоўскага дзяржаўнага тэатра музычнай камедыі ■ 9 — "Чорт і нявінніца" (мюзікл) А.Троваёлі. ■ 10 — "www.силиконовая дура.net"

А.Пантыкіна & К.Рубінскага. ■ 11 — "Цыган-прэм'ер" (аперэта) І.Кальмана. ■ 12, 13 — "Мёртвыя душы" (гогаль-могаль) А.Пантыкіна & К.Рубінскага. ■ 14 — "Прынцэса цырка" (аперэта) І.Кальмана. ■ 15 — "Парк савецкага перыяду" (рамантычная прагулка ў часе пад музыку савецкіх кампазітараў). ■ 16 — "Храни меня, любимая..." (музычная прытча) А.Пантыкіна.

БЕЛАРУСКИ ТЭАТР "ЛЯЛЬКА" г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50. ■ 11 — "Дзед і Жораў" В.Вольскага. ■ 12 — "Піліпка і Ведзьма" С.Кавалёва.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР

ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс.: 334 11 56.

■ 9 — Канцэрт навучэнцаў Беларускай дзяржаўнай харэаграфічнай гімназіі-каледжа. ■ 10 — "Аіда" (опера) Дж.Вердзі. ■ 11 — "Сільфіда" (балет) Х.Левенсольда. ■ 12 — "Рыга, або Пірацкі трохкутнік" Г.Даніэці (музычныя вечары ў Вялікім). ■ 13 — "Аперэта-гала" (музычныя вечары ў Вялікім).

ЗАСТУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

"РЭСПУБЛІКАНСКИ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ" г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА — АСВЕТНИЦКАЯ ГАЗЕТА Выдаецца з кастрычніка 1991 года Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ Рэдакцыйная калегія: Лілія АНАНІЧ, Уладзімір АРЛОЎ, Міхаіл БАРАЗНА, Уладзімір ГІЛЕП, Ірына ДРЫГА, Аляксей ДУДАРАЎ, Кацярына ДУЛАВА, Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ, Міхаіл КАЗІНЕЦ, Віктар КУРАШ, Барыс СВЯТЛОЎ, Святлана СУХАВЕЙ, Міхаіл ФІНБЕРГ, Леанід ШЧАМЯЛЁЎ, Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя: Марына САМОНЧАНКА (адказны сакратар).

Рэдактары аддзелаў: Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Пётр ВАСІЛЕЎСкі, Таццяна КОМАНАВА, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілья СВАРЫН.

Спецкарэспандэнты: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ. Загадчык аддзела фоталюстрацый — Юрый ІВАНОЎ Карэктар — Інга ЗЕЛЬГІС

Мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 290 22 50, (017) 286 07 97, (017) 334 57 23 Тэлефон/факс: (017) 334 57 41 Рэдакцыя аддзел: тэл. (017) 334 57 41 www.kimpress.by E MAIL: kultura@tut.by

Аўтарскія рукапісы не рэцензуюцца і не вяртаюцца. Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнаасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы.

"Культура", 2012. Індэксы 63875, 638752 Наклад 7689 Напладна ў свет 7.06.2012 у 18.30 Замова 2525 Дзяржаўнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва" Ліцэнзія на выдавецкую дзейнасць ЛВ №02330/0003879 ад 17 красавіка 2009 г.

Дырэктар — ПРЫКО Алег Васільевіч Першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна Намеснік дырэктара па маркетынгу — СІДАРЭНКА Антон Васільевіч

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Тэл.: (017) 290 22 50 (прыёмная). Бухгалтэрыя: тэл.: (017) 334 57 35

